

A hand holding a wooden bow against a dark background. The bow is made of light-colored wood and has a blue string. The hand is wearing a yellow sleeve. The background is dark and textured, with some faint lines and a light blue horizontal band at the bottom.

Obitelji s ljubavlju

DARKO
OREŠKOVIĆ

Darko Orešković

OBITELJI S LJUBAVLJU

Danas imam četrnaest kvrga. Ej, čovječe, punih četrnaest kvrga i ako ikada doživim četrdesetu, dat ću se poticajno živ smaknuti na glavnom trgu, kao svijetli primjer u svrhu bezbolne eutanazije. Nije red da živi leševi lunjaju gradom. Molim vas, zašto bi netko u tako poznim godinama više imao bilo kakav razlog za život. To ću objeručke predložiti i mojim starcima, jer koji oni razlog imaju da se prevale preko četrdesete. Niti jedan. Mene su, fala Bogu, postavili na noge, meni više ne trebaju, a kome onda uopće više i trebaju.

Možda sam malo mrzovoljan i možda je sve to malo pregrubo? Dobro, dopuštam, može se granica možda i pomaknuti, recimo na četrdeset dvije i pol za žene i na četrdeset jednu za muškarce, jer žene, prema svim statističkim pokazateljima, žive dulje od muškaraca, ali vam to nije zbog statistike, nego više zbog životne bezbrižnosti i biologije koja iz njih zrači, a baš sam iz te biologije prekjučer izvukao duju, čistu kao suza za zagorske brege, pa zato tako čvrsto i stručno baratam ovim podacima.

Vrlo je vjerojatno da će se nekome učiniti da sam malo kivan na roditelje, ili još gore, da se, nedajbože, ljutim na njih. Nije istina, sve je u najboljem redu, radi se samo o golim i nepobitnim činjenicama. Nadam se da ćete mi oprostiti zbog poneke teže riječi ili zbunjenosti, jer nije lako pisati pod klupom, paziti da te tko ne vidi i još tobože zainteresirano gledati profaća u oči, dok on laprda nešto što su ga davno naučili, a s jedinom svrhom da se nekako dokopa svoje plaće. Pa ako nisi iskusan učenik, kao

ja na primjer, pa u profaća blejiš kao što ja blejim u moju Marinu, odmah se u njemu javi snažno izražena potreba da te pokazno upotrijebi u izlaganju. Zato škola i je teška ko sam đavo, jer je teško naći pravu mjeru izoštrenog blejanja, pa su me profaći izvoljevali svako malo prekidati u ovom mom pisanju, tumačeći moju stvaralačku zanesenost kao interes za njihovo izlaganje, dovodeći me pritom u kojekakove situacije za razveseljavanje razreda.

Danas je, dakle, u našoj kući jedan veliki dan, pa možda i najveći; dan kad moja obitelj ima praznik rodendanskog slavlja svoga jedinca. Moje je samo da se lijepo obučem i da primam darove, a sve ostalo oni. Od torte do rodbine. Mogu reći da to kod nas savršeno funkcionira. Organizacija ide do takvih sitnica i detalja da mi svake godine svi donose identične darove, što je vrlo vjerojatno usko vezano uz kineski horoskop. Pretprošla godina bila je godina Šegrta Hlapića, prošla je bila godina nogometne lopte, a ova, nadam se i dragom Bogu molim, bit će godina psa. Pa makar i čistokrvnog. Hej čovječe, četrnaest punih kuka. Zar je to malo? Gotovo da sam pola života već prevalio preko grbače, što nije ni najmanje jednostavno u obitelji u kojoj si apsolutni, ali ono baš apsolutni jedinac, za razliku od običnog, kao što je, na primjer, apsolutna nula vrelišta, apsolutni štreber, apsolutni pobjednik i ostalo, što će reći da nemaš apsolutno nikakvo pravo na brata ili sestru, a o kućnim ljubimcima da i ne pričam. Kad sam to pravo i imao, nisam ga, nažalost, iskoristio, iako sam se svojski trudio. Bog mi je svjedok.

* * *

Pas Gugi, moj prvi pokušaj, kojega sam dovukao iz susjednog naselja, pojma nije imao o kućnom redu i higijeni jer to upravo i jest ona značajna karakteristika pasa lualica po čemu

se oni i razlikuju od kućnih ljubimaca za koje nikad nisam imao dovoljno love da si ih kupim. Gugi je bez ikakvog kompleksa zapišavao i zakenjavao stan kao da sam ga dovukao na Bundek, a ne u jednu finu familiju na četvrti kat. Kako se on praznio puno brže nego što sam ja stigao čistiti, morao sam na kraju odustati i od čišćenja pa je tako sve to skupa i od samog početka mirišalo, ako se uopće može reći da je kod nas u to vrijeme išta mirišalo, na to da ta ljubav neće biti dugog vijeka.

Onda nam se, na kraju, još kao šlag na tortu, stara ustobočila na stražnje noge:

– Ili on ili ja!!

Pa smo, da riješimo što i kuda sa starom, stari i ja na brzinu organizirali referendum i tajno glasovanje po skraćenoj proceduri gdje je, s dva glasa *za* i jednim *protiv*, ipak odlučeno da zadržimo staru. Još i dan-danas snosimo posljedice tog glasovanja, a i stara otada svako malo ustrajno istražuje, evo baš jučer zadnji put, da koja je to mrcina bila *protiv*, iako nitko pojma nema jer kakvo bi to inače bilo tajno glasovanje, oprostite molim vas, kad bi svi znali da sam to bio ja.

Tim ružnim demokratskim činom Gugiju su uskraćena mnoga prava: pravo na adaptaciju, pravo na obitelj, pravo na topli obrok i topli dom, pravo na ovratnik i povodac, a ostavljena su mu prava na buhe i na slobodu, koju je on morao poslije uživati još nekoliko mjeseci, dok ga se nisu dočepali šinteri.

Iako se, navodno, suučesće u planiranju ubojstva, prema pozitivnoj sudskoj praksi, tretira kao i samo ubojstvo, ništa se starcima nije dogodilo. Ništa, čak ni grižnja savjesti. Valjda bih ja to opazio, iako nisam baš sve vrijeme bio kod kuće, budući da sam s vremena na vrijeme morao ići i u školu.

Kasnije sam pokušao s još tri nesretnika, ali je priča uvijek isto svršila i samo mi utjecala na moj emotivni razvoj u području

tuge i plača pa sam, kad sam se tu već dobro razvio, od svega odustao.

S mačkama nisam nikad ni pokušavao zbog njihove urođene odbojnosti prema meni, prouzročene mojom bezrazložnom ljubavlju za pse, a i zato što one obožavaju ptice, poglavito kanarinice, u pogledu prikradanja i iznenadne prehrane. Kiki mi je tako bio jedini ljubimac koji mi je potrajao dulje od mjesec dana.

* * *

– Hajde, vidim da ti pomno pratiš i zapisuješ sve što danas predajem, pa nam pročitaj, molim te, svoj zadatak!

Kako me Pitagora nastrijelio 2786 km udaljenog od matematike dok sam bezbrižno lutao među kućnim ljubimcima, na brzinu sam koncentriran kao Vegeta i hladan kao frižider ispalio zadatak s tri nepoznanice:

– Ako Ante ima tri kćeri, a prva, Melita, ima 2 i $117/415$ godine više od Višnje, a koja je neznatno mlađa od svoje jednojčane blizanke Vere, koliko onda iznosi to neznatno? Točno rješenje ujedno predstavlja i starost mog Kikija.

– Zanimljivo i vrlo maštovito. Šteta da upravo zvoni. Riješite to onda doma za zadaću! A tko je Kiki?!

Zadatak je bio dovoljno težak da zabrine apsolutno sve štrebere u mom razredu, i ne bih ti ja njega nikad riješio, pa da se i sam Pitagora na glavu postavi, da se nisam dosjetio kako u VII^b stolju blizanci, brat i sestra, koje sam iz razloga rješavanja te jednadžbe s tri nepoznanice trkom otišao upoznati, a sve s ciljem da doznam koliko točno iznosi ono neznatno. Nakon dvije žvake i temeljito pretresene političke situacije, ispalo je da neznatno u njihovu slučaju iznosi točno deset mjeseci i trideset šest dana.

– Hvala i bok, puno ste mi pomogli.

* * *

Pitagora me, drugi dan na satu matematike, javno, nakon što sam se sam javio, pred pločom i pred čitavim razredom, osramotio netočnim rezultatom, jer da to nisu nikakvi blizanci a kamoli jednojajčani, nego je brat zveknuo peti razred i to upravo iz matematike, što je u stvari kao nešto dobro, tobože da mu sestra ne bi išla sama u školu i iz škole, jer im se sad, nakon tog bravova napora i žrtve, idealno poklapaju turnusi. Tako je ispalo da, ako čovjek želi riješiti jedan ušljivi zadatak iz matematike, mora imati i biologiju u malom prstu, pa sam ja pred pločom šutio kao zaliven, jer mi još samo treba da me anuliraju i iz biologije.

– Profesore, pa kako mislite jedinica?!? Dobro, nisam možda baš najtočnije izračunao, ali sam zato jedini u razredu znao točno odgovoriti tko je Kiki.

To je točno, reče on, ali se za takvo epohalno znanje ne dijele ocjene nego Nobelove nagrade, a to nije u njegovoj prispadnosti.

* * *

Dakle, taj moj Kiki, koji je sve ovo i zakuhao, potrajao nam je točno četiri tjedna i osam dana, što ste već i sami vjerojatno izračunali. Neka vas, molim lijepo, ništa ne brine ako ste dobili drukčiji rezultat, jer je to upravo tipično za matematiku, da zadatak uvijek nudi bezbroj točnih rješenja. Uglavnom, nakon tog datuma Kiki je jednostavno promijenio stanište, i to bez imalo kajanja i bilo kakvog pozdrava.

Bilo je to jako davno, pa se više ne sjećam svega baš najbolje, a kako mi nije do laganja, ispričat ću samo stopostotnu istinu.

Baš sam učio, a kad se uči, nema vremena da se pazi ni na kanarinca ni na ostalu pernatu divljač. Pse ionako više nismo držali, a baš među njima ima jedna idealna vrsta koja se zove ptičar

i koja je upravo svrhovita za čuvanje kanarinaca. Mislim da je baš tom poslu naginjao i moj Gugi, ali sad je sve uzalud i samo se još dodatno rastužujem. Tad sam, izgleda, imao negdje oko devet ili deset kvrga i šest cijelih tri mjeseca, bio sam, da prostite, jako mali i bez veze pa sam morao jako puno učiti u svrhu životne pripreme i sveukupnog fonda svjetskog znanja, jer ako ne učiš, onda ti se loše piše, začas navale četrnaeste godine, a onda - što si naučio, naučio si. Nakon toga si svoj čovjek. Ej, četrnaest kvrga! Nema ti poslije više *moraš*, ako hoćeš hoćeš, ako nećeš nećeš. Obavezno školovanje ti je čista prošlost. Osmi razred i šlus.

Kad je moja stara, na primjer, išla u školu (iako mi o tome nije predočila nikakav pisani dokument, na to je valjda lovila starog), onda se obavezno učilo uz širom otvorene prozore i propuh, jer da povećana količina vodika (H_2O), ili kisika (K), ne znam sasvim točno, zahtijeva pretjeranu potrošnju na mozak i zato se obavezno otvaraju prozori, jer ta kemija izgleda stoluje u propuhu, pa su kod nas prozori bili otvoreni i usred zime, tako da ja nisam smio učiti ako smo se htjeli grijati. To onda još nisam znao sve tako točno i s formulama kao sad kad sam se pripremio za test iz kemije. A mozak vam upravo služi za učenje novih stvari, dok se stare znaju već otprije i same po sebi. Ovo pišem tako pedantno samo zbog toga da me danas-sutra mogu pratiti i niži razredi.

Kiki zvan Žuti, kome je to bio samo nadimak jer je sav bio žut od žute boje perja (što je vrlo česta karakteristika kanarinaca), kad je vidio širom otvorene prozore, a budući da nije bio u krletki već je, kao obično, tabanao po mojoj glavi, pa ga je već sigurno peklo za tabane od tabananja po mojoj glavi iz koje se sve pušilo od učenja, otperjao je bez pitanja a u svrhu slobodarske čežnje direktno među vrapce na susjednu topolu, usprkos četvrtom katu. Nisam napomenuo da je Kiki zbog katova obrambeno

nosio krila, tako da izjuriti kroz prozor s četvrtog kata s njegove strane nije bila nikakva hrabrost, a s moje samo ponovno tuga i žalost za još jednim izgubljenim kućnim ljubimcem. Hrabrost je, naprotiv, bio moj kišobranski pokušaj letenja, što su mi starci odmah i zauvijek zabranili i izbili iz glave, a svako izbijanje iz glave prvo započinje izbijanjem iz guzice, jer se radilo o potpuno novom kišobranu koji su onda bili na cijeni. Da jesam li ja lud?!

* * *

– Ustani, molim te, i hoćeš li biti tako dobar da ukratko ponoviš ovo što sam dosad ispredavala!?

I ja se hrabro dignem, protestirajući pomalo zašto se mene non-stop ispituje kao da sam jedini u razredu, i započnem o tome koja je radost snašla vrapce kad se među njih iz čistog mira sunovratio žuti vrabac, kojeg su do tada jedino gledali na televiziji u crtićima. To se uopće ne može zamisliti, osim kad bi na sljedećih petnaestak sati i jedanaest minuta čitav razred ponavljao jedno 1 365 426 puta živ, živ, živ, živ, živ, živ...

I tu sam se odmah nadovezao poznatom pričom o prašniku, tučku i polenu i nakon toga o novim vrstama, jer su upravo križanjem mog Kikija i vrabaca nastale sjenice. Moja priča uopće nije prihvaćena s oduševljenjem, čak štoviše, svi su blejali u mene otvorenih usta, da o čemu sad ovaj melje, kao da je to što ja pričam nemoguće. Gotovo je još ispalo i da lažem i da sam sve izmislio.

– Možda kod vas, gospodo profesor, i jest nemoguće. Vi već sve odavno znate i sve ste naučili i nemate više nikakvog razloga da dalje učite i da otvarate prozore u svrhu propuha, pa naravno da je nemoguće da vam kanarinac izleti i bude pradjed nekoj sjenici. Ali kod nas, kod nas doma je propuh kao na jadrilici. Starci stalno nekog vruga luftaju. Uvijek im je vruće i čak sam ih znao

uloviti da po noći goli spavaju. Mislim da to nema nikakve veze s onim što vi sad mislite, a u svrhu novih vrsta, jer ipak su to već ljudi u godinama, a osim toga odonda su već prošle četiri godine, a ja sam i dalje apsolutno sam, ni brata, ni sestre, ni kućnog ljubimca. I na kraju pitam ja vas, odakle nam onda sjenice? Imate li vi možda bolju priču o postanku sjenica?

– Nemam, drago dijete, ali to ćeš pitanje morati postaviti na satu biologije, a ne meni na satu kemije.

* * *

Jedva sam dočekaao biologiju, i nakon što smo nepobitno utvrdili da se zaista radi o biologiji, da ponovno ne dođe do nekakve zabune i nesporazuma, ja sam raspalio po svojoj teoriji i zamolio, u ime Kikija, vrabaca, sjenica i čitavog razreda, da se to pitanje konačno istjera na čistac.

I tu je profa iz biologije, nakon što se pohvalila da su o meni i mojoj teoriji već naveliko pričali u zbornici i da se i psiholog zainteresirao za mene, razvezala neku mršavu priču na klimavim nogama, priču koju ste već svi čuli u svojim školama, u kojoj se moj Kiki uopće ne spominje, nego je ključnu ulogu u toj priči preuzeo nekakav Darwin, za kojeg se iz priče uopće nije moglo razaznati kojem rodu ptica pak taj pripada.

Ljubazno sam zahvalio, totalno nezadovoljan odgovorom a još više time što su me prekidali. Bilo je apsolutno jasno da onaj tko želi pisati ne smije ići u školu, pa sam pisanje uglavnom nastavio doma, da konačno u miru završim kako i zašto sam ostao apsolutni jedinac. Nabrojiti ću ovdje samo one razloge koje znam da ćete upamtiti, a ne kao u školi sve i svašta, a to je prvo, da starci više nisu htjeli djecu, pa ni svoju, jer su se i sa mnom lijepo i nepotrebno iznenadili i drugo, da su nas ljubimci napuštali kao na tekućoj vrpici, što milom, što silom, a sve u cilju svrhe odgojnog pokazivanja kako je tužno, teško i užasno živjeti sam.

* * *

Navodno da sam i ja doživio gotovo istu sudbinu kao i ljubimci, što se sve dogodilo dok sam otprilike prepolavljao četiri godine ($4:2=2$; evo koristim svaku priliku da malo vježbam matematiku), ali nemam o tome nikakvih saznanja, ni pisanih podataka, jer je to bilo doba mračnije od srednjeg vijeka i jer sam u to vrijeme živio u totalnom neznanju. Navodno sam u to doba još uvijek kenjao i pišao po stanu bez nekog većeg reda i upozorenja i već su se starci dogovorili da me se daje nekome negdje na selo, u neke dobre ruke, ali su se predomislili i svrhu roditeljske ljubavi, koja ti to ne dopušta iz nekog razloga dok si još roditelj.

Dakle, osim mene, trajno su obitavali u našem stanu još jedino stara i stari i to je, kako bi se po domaćem reklo, sve što se može pokazati kad se otvore vrata naše obitelji.

* * *

Ali zato naša kuća, to je stvarno nešto posebno i tu se ima što pokazati. Dvanaest katova, i to sve jedan iznad drugog, da vlastitim očima ne povjeruješ. Kad si mali, moraš leći na leđa da bi mu vidio posljednji kat. Popneš li se na dvanaesti kat i otvoriš prozor, zinuć ćeš u čudu, ispod tebe lete avioni, helikopteri, ptice, roje se oblaci i proizvode kišu i nevjere, a ti gore uživaš u suncu i pogledu. A pogled, pogled puca nemilosrdno na sve strane i unedogled, pa sam se vrlo često znao popeti na sam vrh i po cijelo poslijepodne i večer, zajedno sa zalaskom sunca, pucati od zadovoljstva na sve strane. To je najviši neboder u naselju i dovoljno je da samo zineš da si iz Žirafe i svi te odmah drukčije gledaju i točno znaju gdje stanuješ. Nema ti tu više objašnjavanja: druga ulica lijevo, treća desno... Sve se zna, samo veliš Žirafa. Od milja smo joj tepali Žižo, Žižonja i tome slično. Neki naši gradovi imaju upola manje stanovnika od našeg Žižonje tako da nas ima toli-

ko da se mi u Žižonji uopće ne stignemo upoznati. Unatoč tome ja sam uspio zaviriti u dobar dio stanova i mogu reći samo jedno: vidiš jedan stan, vidio si ih sve. Svi su slični i gotovo svi pate od prenatrpanosti, kroničnog začepljenja i kroničnog pomanjkanja kućnih ljubimaca. Sve sami regali od poda do stropa, kreveti koji se spuštaju iz ugrađenih ormara ili izvlače iz najnevjerojatnijih zamislivih mjesta, balkoni puni vrtnih garnitura i roštilja. Svaki je stan, kao i naš, na neki štos povećan još za jednu izbu, koja se uvijek zove dječja ili spavaća soba, i iz nekog razloga ni jedna od njih nema prozor. Svi koji nam dođu u posjet uvijek se čude kako smo se to odlično dosjetili. Kako preda mnom nitko nikada ne pita kog smo se to vruga tako odlično dosjetili, ja još uvijek nemam pojma o čemu se tu točno radi i ne znam točan odgovor o toj dosjetki.

No uglavnom, tako pretrpan, taj naš Žižo stenje pod težinom svih tih stvari i adaptacija i kad ja uletim u životno razdoblje građevinarstva, gradit ću nebodere tako da ih polegnem a ne stoječki, da im olakšam svu tu unutarnju težinu i muku koju svakodnevno zbog nas armirano-stoički podnose. Ako sam zbog nečega sretan, zadovoljan i ponosan, onda je to s razlogom i prije svega zbog mog nebodera.

Mi smo se, kao što već znate, smjestili na četvrtom katu, što je gotovo idealna pozicija ako se liftom spuštaš s dvanaestog kata. Inače je totalna pušiona i bez veze. Ako kreneš odozgo, prije si vani nego unutra, a ako nema struje, onda tabanaš lijepo na četvrti kat dok se svi oni s petog kata i naviše, zbog nemogućnosti dosezanja svojih staništa prouzročene negativnim utjecajem zdravlja, razmile i rasele po nižim katovima u trajanju kvara lifta. Kako se lift često kvario, jedan je striček, po zanimanju student, na taj štos neprestanog muvanja po tuđim stanovima četiri godine živio u našem Žižonji, sve dok nije završio nekakvo

sveučilište, ili što ti ga ja znam, a da ga nitko nije skužio. Poslije mu se zagubio svaki trag, tako da nema više nikakve potrebe da mislite o njemu. Evo, ni ja više ne mislim.

Lift je uopće jedan odličan izum, poglavito za ljude u dječjoj dobi. Čim ti dosadi televizija, sjuriš se u hodnik i pravac u lift, pa se voziš jedno 1135 puta od prizemlja do dvanaestog kata, dok ti ne dosadi vožnja u toj mjeri da ti televizija opet postane interesantna. Praktički ti je od tolikog angažmana gotovo nemoguće uloviti bar malo vremena za učenje. Radi tog razloga, pretpostavljam, idemo u školu.

– Derane jedan, tužit ću te roditeljima! To se ti cijeli Božji dan vozikaš u liftu pa se ja moram ovakva stara i bolesna sa svim ovim vrećicama verati pješice na peti kat.

– Nije točno, gospođo Ljubica, ljubim ruke, samo sam onoj sirotici u invalidskim kolicima s devetog kata odnio jedan kilogram i tristopedeset grama banana.

* * *

Da tu živi svakakav svijet, to vam je, vjerujem, već sad sasvim jasno, i da tu sve vrvi od prijatelja i ponekog neprijatelja također. Moj se najveći prijatelj doselio već davno, i to na dvanaesti kat, neposredno prije jednog, sad već povijesnog, roštilja koji smo mi zapamtili za čitav život, pa i dulje.

Taman kad su pileća krilca dobivala opaljenost u pogledu izgleda i boje, i hrskavost u pogledu jestivosti, a poslijepodne se lagano i lijeno gasilo i uvlačilo u večernji smiraj, mi dečki smo se na livadi nesmanjenim žarom i dalje natjerivali za loptom, curice su igrale gumi-gumi, i samo smo nestrpljivo iščekivali povik g o t o v o!!!, pa da se poput stampeda sjurimo na klopu.

I usred te idile Zagreb se odjedanput, neočekivano poput ranjene zvijeri, propeo, stresao i divljački zaurlao iz svih svojih

gradskih sirena za oglašavanje opće opasnosti, najavljujući jedan poguban rat koji će tolike živote izmijeniti, a mnoge i odnijeti sa sobom, i koji je odmah započeo s divljačkim uništavanjem, jer kad smo nakon dva sata izmilili iz skloništa, mogli smo jedino konstatirati da je meso na roštilju potpuno uništeno. Nisu ga više htjeli jesti ni kućni ljubimci tipa pasa lotalica.

Uglavnom, kad je grad zaurao kao da ga crni vrazi gone, ja sam se od siline straha i panike zasrao poput grlice. I dok su drugi prašili u podrum, moja obitelj je sa mnom jurila na četvrti kat da mi promijeni rezervne dijelove i ukloni novonastalu štetu. Možda je to danas nekome smiješno, ali tad sam imao tek devet kuka, ej devet kuka, i to mi je bio tek prvi rat.

U podrumu je bio tajac, neki su se molili, neki tiho plakali, a meni je u crijevima i želucu kruljilo kao da sam progutao svjetsko prvenstvo u fliperima ili kao da u zubarskoj čekaonici čekam na odgovaranje iz matematike. I u takvom raspoloženju i stanju ja sam, po cijenu života, morao svako malo prašiti na četvrti kat zbog probave i njezine loše prilagodbe u smislu učestalosti. Kako sam ja jedini svako malo izlazio i ulazio u sklonište, u tim sam prvim uzburanama bio veza s vanjskim svijetom, jedini izvor informacija, koliko sam informacija uopće mogao prikupiti vireći kroz prozore s četvrtog kata. Uglavnom, nakon svakog mog izvještaja atmosfera je bila sve tmurnija i tegobnija i djeca su već glasno ridala, a starice lelekale, jer nije mala stvar da padobrancima vrše zračni desant na Gornji grad, da je sjever čitav u plamenu, da mrtvi od snajperista leže na sve strane, da je na šestom katu netko zaboravio zatvoriti prozor, a na balkonu na osmom rublje. Malo sam čak i pretjerao jer su u strahu velike oči, pa je stari otišao pogledati što se to vani doista zbiva i kako to da se pred našim Žižom vodi nesmiljena borba prsa o prsa, a u zgradi se uopće ništa ne čuje.

Poslije me nitko više nije ništa pitao i uopće ih nije impresionirala moja hrabrost u svezi s cijenom života pod svaku cijenu i probavnim smetnjama, a vezanim uz četiri kata nadljudskih napora.

* * *

Onaj moj najveći prijatelj, koji se doselio neposredno prije rata, u tom trenutku doseljenja još nije pojma imao da ga osim stanarskog prava iščekuje i jedno dugo i toplo prijateljstvo pa je više vodio brigu o tome kako da mu stvari odnesu u njegov stan na dvanaestom katu a da mu baš sve putem ne pokradu i ne polupaju.

To je bio jedan zapušten slučaj stana zbog pravno-imovinskih odnosa jer je u njemu dva mjeseca i četrnaest dana stanovala jedna mrtva osoba pa je sve do trećeg kata smrdjelo da poludiš, a nitko da se dosjeti jadu. Tako se sad više nikako nije moglo znati čiji je taj stan jer mrtvaci ne odgovaraju na pitanja. Na kraju ga je dobio moj prijatelj, i ja mogu reći zasluženo, a dobio ga je samo zato jer je izgubio vid, što ti je velika prednost kad se stanovi dijele šakom i kapom, pogotovo na dvanaestom katu. Jer, on se nema tu čega bojati kad pogleda dolje niz visinu, budući da mu je svejedno gledao on gore ili dole. Ionako ne zna kud gleda.

Sljepilo vam je jedan veliki i nezahvalan porok koji se ispoljava u otežanoj orijentaciji kretanja u prostoru, pa se slijepac, kako ne koristi vid, kreće kroz prostor i vrijeme isključivo s pomoću sluha i opipa i tu je u nenadoknadivoj prednosti pred ostalima, budući da si je te organele u tu svrhu dao maksimalno podmazati i razviti do neslućenih razmjera. Još se služi i nogama. Opip si produžuje pomoću dugog ticala bijele boje, koje se kod njih zove sljepački štap. To je štap koji se u nepotrebnim prilikama, ili kad ne služi svrsi, povlači u sebe, pa ga možeš metnuti u

torbu, ako je nisi zaboravio kod kuće. Kad se pojavljuje u drugim bojama, koristi ga se za ribolov, što se slijepaca apsolutno ne tiče, jer nisu osjetljivi na boje. Oni svoje oči, ustvari, cijelo vrijeme odmaraju i čuvaju za spavanje jer ih ne trebaju koristiti tijekom dana.

* * *

Taj smo se moj prijatelj Sljepko i ja sprijateljili slučajno i na brzinu tek nekoliko tjedana kasnije, a to su najbolja prijateljstva, i to dok me nasmijavao u samoposluživanju rušeći sve pred sobom, kao što moj profesor Pitagora ruši sve iz matematike. Tu mu zbog nezadrživosti smijeha nisam odmah htio prići, da mu ne povrijedim osjećaj manje vrijednosti koji je kod invalida snažno razvijen, nego sam ga pričekao da doključka do ceste.

– Striček, mogu vam nekako pomoći, da vas prevedem preko ceste?

– Baš si zlatan dječaće.

I točno tako i baš tim riječima počelo je naše prijateljstvo.

Ta prelaženja sam poslije zavolio gotovo koliko i nogomet jer kad izjurimo na cestu, onda svi kočice kao ljudi, a ne smiju mi trubiti jer je apsolutno razvidno da sam u humanitarnoj akciji. Katkad, kad sam ga ostavio samog na klupi u parku, znao sam mu mrknuti štap i onda izvoditi različite bravure u prometu, što su vozači mirno podnosili zbog samilosti prema mojim godinama i bijelom štapu. Jedino me jedna budaletina iz VII^b, koja me pozna kao svoj džep, a nema pojma o prometnim znakovima, nemilosrdno pregazila biciklom, pa smo nakon toga zbrajali gubitke i ja bih gotovo mogao reći da mi se u trenutku kad sam vidio što se dogodilo štapu od straha sledila krv u žilama da mi nije, onakva topla i ljepljiva, obilno i nezainteresirano curila iz rane na nozi.

Kad sam se vratio, Sljepko se pravio da ne vidi što mu se dogodilo sa štapom i tu me kupio zauvijek, tako da smo tim činom, na tom mjestu i u tom trenutku, zabetonirali naše prijateljstvo koje mi je poslije još samo dodatno raspirivao bombonima i čokoladom. I mogu reći da sam se, osim nekoliko slijepaca, jer vam ništa toliko ne zbližava ljude kao zajednička muka, ja jedini s njim družio i da smo bili istinski prijatelji.

Rat je sve više bjesnio. Grad je već promukao od čestog urlkanja i zavijanja i sve je to već počelo podsjećati na žablji kreket, ili smo se mi jednostavno već priviknuli na sve zvukove. Meni je ustvari bilo svejedno kojim zvucima moj grad plaši neprijatelje, budući da me i taj kreket, jednako kao i urlik, prisiljavao na bespoštedni juriš na četvrti kat po cijenu života, života koji se sve više pretvarao u utrku bjesomučnog preskakanja 108 stepenica. Što je još gore, i dalje mi se događalo da počnem rafalnu paljbu na trećem katu, i onda onakav usran i zadihan stignem u stan i pitam se: kog si vruga trčao kao bez duše? Znam da se to moglo svakome dogoditi, ali zašto se iz nekog razloga uvijek događalo baš meni?

Sad kad sam konjina od četrnaest godina i kad bih to sve podnio kao od šale, sad su mi rat završili. Lako ti je mučiti nekog kad je mali i slabašan i kad ima deset, jedanaest ili dvanaest godina.

* * *

Za vrijeme tih uzbuna i zračnih napada naš je neboder trpio značajne gubitke, ne toliko u živoj sili koliko materijalno. Svaki put nakon prestanka napada ispostavilo se da je poneki stan ostao bez dragocjenosti koje su se uglavnom čuvale za teška vremena, a kako su takva upravo nastupila, gubitak je bio još veći. Policija koju smo pozvali ljubazno se odazvala da si malo od silne važnosti pred nama trtarošima popravi moral, a onda bi, onako važna

i snuždena pred povratak na ratište, zaboravila na naš slučaj jer su imali puno važnijeg posla u borbi s neprijateljem nego rješavati ovakve gluposti. Kako nas je neprijatelj napadao sve s nekim banditima, lopovima i kažnjenicima, onda smo ih mi dočekivali s policijom, čega su se oni najviše bojali.

Moja obitelj se u tom, iznenada nastalom krimiću nije imala čega bojati jer dragocjenosti nismo imali. Jedino što je kod nas ustvari bilo dragocjeno bile su uspomene na sretno dane koje su sad tako duboko pohranjene u nama da smo ih se već i sami jedva prisjećali, pa stvarno nismo imali ni jedan jedini razlog za brigu.

A ti sretni dani, to je sunce moga sjećanja. Stari i stara pod ruku, idu doma iz dućana; stari ponosan kao labud dok mu frendovi s kartanja dovikuju da je papučar i papak i mjere mu izdržljivost dodatnim pokudama; stara sjaji od sreće, a iz vrećice se sretno naviruje majoneza u tubi i sladoled u kornetu. Ja istovremeno slobodno i bez povodca trčkaram oko njih dok se stara ne sjeti da i ja postojim pa mi pruži ruku zbog nasrtljivog prometa. O tome bi se danas mogao snimiti film, da se ljudi malo rasplaču i zbog filma a ne uvijek samo zbog rata. Sad s četrnaest kuka mi je to jasno kao dan, a onda mi se, zamislite, sve to skupa činilo bez veze i čak me malo bilo i sram, a neki vele i stid, radi staraca. Tko pobogu u tim godinama hoda naokolo zajedno i još ruku pod ruku. Bez veze.

Ili dok stara gaca među gredicama, što predstavlja površinski iskop sloja zemljine kore, gdje ništa drugo ne uspijeva osim korova i možda donekle povrće, a stari na prvoj crti ograde na vrtnoj klupici tamani gemište i frendove u beli, ja nesmiljeno uživam u toj sreći iz sigurnog prikrajka, dobro pazeći da me stara ne spazi i ne natjera plijeviti korov. U beli je stari imao ime, zvali su ga Dečko, što bi s obzirom na njegove rane tridesete bio čisti cer, ali s obzirom na belu vrhunac, jer vam je to u beli najveća

karta. To je čisti generalski časnik, možda i sam dočasnik ili kako se već zove vrhovnik u belotu.

Ili dok se motamo po stanu i ne znamo što ćemo, dođe je-sen, stara odmah metne peći kestene, koji se svi do jednoga sami otvore jer pametniji popušta, a ja staroga ulovim u neopreznoj opuštenosti pa ga nagovorim da pristane i da se usidri uz stol za kartanje. Vani fijuče vjetar, lišće leti, a u našem stanu i dušama toplina i milina na sve strane. Stari Crnog Petra ne karta, ja belu ne znam, jer imam premali raspon ruku za toliki broj karata, pa onda obično šnapsamo. Čim su kesteni pečeni, a cijeli neboder dimom i mirisom bude upozoren na to što smo si učinili, uklju-čimo i staru. Ja malo varam, pa zovem dvadeset s herc babom i kara kraljem, ili obratno, ili pokušam s kraljem i dečkom u istoj boji, a stari se pravi da ne vidi, stara stvarno ne kuži i tako uvijek mora iznova miješati i tu nema popuštanja jer su kartaška pravila gruba i okrutna.

– Auzmeš mama, auzmeš, nisi poštovala boju!

Tko gubi, taj miješa i fertig. Poslije još stari i ja bez imalo griznje savjesti zadovoljno i vrlo poticajno prdimo koristeći ke-stenje kao pogonsko gorivo jer smo s jedne strane pobjednici, a pobjednik može sve, a s druge strane, neboder smo dimom i mi-risom pečenog kestena već upozorili što im se sprema, a samim tim ih i na sve pripremili.

Nas na ovaj prokleti rat nitko nije ni upozorio ni pripremio.

Onda se još navečer zavučem u krevet, a stari i stara sve se natječu tko će mi od njih dvoje poželjati lakšu noć i ispričati ljep-šu priču. Nakon nekih priča i po dvije se noći nisam usudio oka zatvoriti. I pusa za kraj. Stvarno ima nekih trenutaka kad poželiš da zauvijek ostaneš mali. I sad mi, starom konju, zasuzi oko kad se toga sjetim. Sva je sreća da se danas veselim rođkasu, inače bih iz punog grla odtulio bar jednu opću opasnost.

Nitko baš nije previše obraćao pažnju na moje osjećajno stanje, pa se rat, samim tim, nesmiljeno odvijao dalje svojim sudbinskim povijesnim tijekom, uz urlanje i kreketanje grada i uz moju životnu utrku s probavnim traktom i s visoko si zadanim ciljem na četvrtom katu. Jedini svijetli trenuci tih dana bili su kad bih se nakon završene utrke, onakav servisiran, presvučen i namirišan napalio pred televizor i po dva-tri sata bez prestanka i iz sveg glasa urlao s Đukom Čajićem “Hrvatine”. To je bila jedna pobjednička pjesma iz samih povoja rata i naš najveći ratni uspjeh u to vrijeme, pjesma koju sam ja znao naizust i pjevao je u svakoj pobjedničkoj prigodi. Ta se pjesma pjevala tako dugo dok te ne ulovi pobjednički moral, ili starci kojima se od te moje i Đukine pjesme već povraćalo. Nakon nekog vremena više mi ni Đuka nije trebao, koliko mi je već dobro išlo. Najglasnije sam je zapjevao u školi, na satu matematike, kad je Pitagora obznanio da sam se iz testa uspio probiti do -2 , što je, s obzirom na ratno stanje, bio uspjeh ravan podvigu. Pitagora me najurio ravnatelju jer da se na satu ne urla, pa tako ni na matematici, a stvarni razlog je bio da on jednostavno nije podnosio uspješne. Ravnatelj je Đukinu pjesmu također znao naizust tako da me prekinuo već nakon druge kitice, baš u trenutku kad je u ured bez kucanja i bez duše uletjela pedagogica, koja se prepala da netko ne tuče ravnatelja, pa je onda on prvo morao smiriti nju, a tek se onda ponovno posvetiti pedagogiji i ostalim znanostima kojima se škola i profesori brane od učenika i njihovih nasrtaja iz područja bezobrazluka i neznanja. Na kraju, nakon moje iznesene obrane, nikako se nije mogao načuditi da se netko u okviru jedne tako fine profesije kao što je matematika uopće pokušava upuštati u podučavanje đaka i iz muzičkog.

Možda ću jednog dana biti neki ravnatelj.

Rat je postajao sve bjesomučniji, ali smo mi usprkos ratu i nadalje bili i žrtve školskog sustava, a poglavito ja. Nikome nije palo na pamet da, na primjer, prekine školovanje dok traje rat, na što sam ja osobno upozorio ravnatelja kad me ulovio da pušim u zahodu, već su nas i nadalje rešetali kao da smo na prvoj liniji obrane, pa su moji prijedlozi u tom pravcu ostali bez odgovora. I tako, dok su drugi učili, ja sam se morao, često i protiv svoje volje, skitati u svim smjerovima i na sve strane i tražiti veze za podupiranje mog prijedloga, a samo da nas nekako izvučem iz školskog zarobljeništva, ali je sve to bilo bezuspješno i uzalud i nigdje ih nisam našao. Gdje su danas pojma nemam, ali vidim da je isti slučaj i s mojim starim; ni taj blage veze nema.

Iako je moja škola bila sasvim blizu našeg nebodera, ništa to meni nije pomagalo, pa se ni uz rekordne dosege nikako nisam uspijevaio dokopati četvrtog kata. Kad me urlik zatekne u školi koju prodrma do temelja - jer je jedna sirena, i to upravo ona koja se derala najglasnije u čitavom gradu, stanovala baš u njoj - meni se cijedilo niz nogavice već na Žižinom ulazu ili najdalje do drugoga kata. Rat je jedna jako ružna stvar i potpuno se krivo misli da je rat samo za ljude jakih živaca i da je to rat živaca. Ne radi se tu ni o kakvim živcima, ni o slabim ni o jakim, nego je ključni problem u probavi. Rat je samo za ljude s jakom probavom i nadalje jakim želucem koji sve to može podnijeti.

I tako sam ja ratovao osvajajući, i po cijenu vlastitog života, svako malo, tu čuku na četvrtom katu i tamo se, ili pak negdje

usput, olakšavao do te mjere da sam već bio mršav kao štap, što mi je jako lijepo pristajalo uz broj na golmanskome dresu.

Doktor, komu me stara u međuvremenu odvela, rekao je mami da se nepotrebno brine, da je sa mnom sve u najboljem redu, i da je to s probavom sve normalno, i da će to sve samo od sebe prestati kao rukom odnešeno, i samo neka dođe mir, što mi je i prepisao na recept.

Sljepko nije imao nikakvog problema s tim uzbunama i nikad nije silazio u sklonište jer se lift zbog naređenja ratnog stožera nije smio koristiti u vrijeme uzbuna, što sam ja kršio sve dok me nisu otkrili. Dok bi, zbog mraka nastalog trajnim iskapčanjem vida, on onakav dokljuckao do podruma, rat bi već i završio, pa bi samo ispao smiješan što još uvijek bježi u sklonište, a rat je, hvala Bogu, već odavno gotov. Tako je on ostajao u svome stanu, i ja sam mu služio da mu detaljno ispričam sve živo što se u skloništu događa, a što je on naprosto gutao kao ja bombone i čokolade koje uvijek imaš u pričuvi kad se nadaš da će ti doći najbolji prijatelj. Tako bismo mi poslije uzbune sjedili u parku i ja mu precizno i u brojkama pričao o svemu što ga je zanimalo, naravno, sve dok je imao čokolade i bombona po džepovima jer uzalud mu poslije interes. A što se tiče brojki, tu sam precizan kao sat. Ta moja prirodna brojčana preciznost nažalost nema nikakve veze s matematikom koja je još preciznija od mene. I tako, dok sam mu ja podnosio podrumski izvještaj, odjednom se stara prodere s četvrtog kata:

– Dolazi smjesta doma, tata ti je totalno poludio!!!

Zašto cijelo naselje mora uvijek čuti za svaki naš uspjeh.

Otprašio sam u hipu, iako je još ostalo nešto “Bronhija” po džepovima moga prijatelja.

Dojurio sam brzinom kojom me lift nosio i kad sam uletio u stan zinuh od čuda: stari u traper odijelu, tenisice na nogama,

sunčane naočale na nosu, krunica oko vrata i kalašnjikov preko ramena.

– Jel' to negdje traže dublere za Clintu Eastwooda?

– Ne, to on ide u rat!!!

– Tata, pa jesi ti lud? Pa ti uopće nisi služio vojsku! Pa ti pojma nemaš čemu služi to što imaš na ramenu.

– Valjda zna, jer je na to što nosi na leđima potrošio čitavu našu ušteđevinu.

Stari je samo ponosno i ratnički pobjedonosno šutio, kao i svi toliki ratnici koji su prije njega već prošli kroz povijest, a prije toga se također morali dostojanstveno oprostiti od svoje obitelji koja je to vjerojatno prihvaćala s istim žarom i oduševljenjem poput moje stare.

– Idiote jedan, pa jesi li ti uopće svjestan što nam radiš; što će biti s nama ako stradaš; misliš da će se itko išta pitati ako se ne vratiš; misli bar na dijete, ako ti već nije stalo do mene!!

Utješén ovim toplim riječima podrške, stari je samo šutio, a od stare sam doznao da se on o tome dogovorio s onim svojim luđacima s kartanja, jer oni kao više ne mogu čučati po rupama ko štakori i bespomoćno gledati neprijatelja kako osvaja i ruši naša sela i gradove, i da bi tako trebao učiniti svatko kome je domovina bar malo u grudima. Malo je ljudi u to vrijeme nosilo domovinu u svojim grudima i uglavnom su bili skloni da ju nose u tuđim.

Zazeblo me i stisnulo oko srca i sigurno bih sa svojih deset godina dva mjeseca i jedanaest dana presvisnuo od tuge kao tužna vrba da nisam vidio kako mu iz džepa traper jakne viri špil karata, pa mi je odmah postalo jasno da je to stari opet izmislio neki štos i staroj prodao foru kako bi mogao s frendovima, zvanim lešine, preko vikenda negdje u miru kartati belu. Zato sam se samo lagano povukao u WC i za svaki slučaj, a iz čiste predostrožnosti, iz petnih žila zapjevao s Đukom.

Poslije se ispostavilo da to nije bila nikakva zajebancija i da je naš stari među prvima otišao u rat, kao što je još donedavno pri svakoj uzbuni među prvima jurio u sklonište. Ništa se njega više nije ticalo: ni posao, ni moja škola, ni tko će me sad odgajati. Dobro, ostala mi je još stara i ulica, ali i mamini problemi. Ispalo je da on ima jak obrambeni nagon i da odjedanput mora ići, i gotovo. Ulovila ga domovinomanija i nismo ga mogli zadržati koliko god da plakali, i stara i ja smo plakali koliko da god, ali ništa nije pomoglo, stari je ostao nepokolebljiv - zagrlio me i jedva čujno prozborio:

– Čuvaj si mamu, sine!

Sav je uplakan i uplašen odjurio da se iskali na neprijatelju. Naš rat, to vam osobno mogu posvjedočiti, stvarno nisu dobili junaci.

* * *

Poslije sam se još više družio sa Sljepkom, svojim najvećim prijateljem jer sam mu sad već mogao puno pričati i o ratnim podvizima moga starog, njegovim frendovima, naoružanju, mršavim uspjesima i značajnim neuspjesima, jer svaki je početak težak, što je Sljepku pričinjalo veliko veselje i zadovoljstvo u njegovu mraku. Unatoč Sljepku, stari mi je tako divljački nedostajao da sam počeo mucati, a što su sad već svi primjećivali, premda se ni dotad nisam tečno, čistokrvno i školski izražavao. Najdalje do –3.

Mucanje ti je u svakom slučaju puno praktičnije od sljepoće jer mucanje se ne uključuje uvijek nego samo kad govoriš. Kad šutiš, kompletno je isključeno, dok je sljepoća uključena non-stop, čak i po noći, tako da ne vidiš ni sanjati. I dok je taj odlazak nas, staru i mene, tako divljački pogodio i izbacio iz kolotečine, neprijatelje nije čak ni zabrinuo, a kamoli zaplašio.

Katkad je teško imati deset godina i staru na brizi sa svim njezinim problemima, a u svezi sa mnom.

U tim sam teškim trenucima ispod stubišta na drugom ulazu sagradio skrovište za koje nije znao nitko živ, osim mene, Sljepka i pasa lotalica. I kad mi je bilo najteže u životu, zavlacio sam se u to skrovište pa sam tu na prekide i preskoke i dobar dio ove knjige napisao i mazio se sa svojim lotalicama koji mi se nikad nisu rugali zbog mucanja, a tu sam i “Hrvatine” pjevao iz sveg glasa. Bili su to dani kad mi je sve išlo loše i katastrofalno, i škola i obitelj, sve osim mucanja, u čemu sam bio sve bolji i bolji. Jedino nisam mucao kad sam pjevao, ili kad sam pisao, a za divno čudo niti kad sam o kretanju ratne sreće, ako u ratu uopće išta takovo postoji, podnosio izvještaj svom prijatelju Sljepku. Može biti da mu se priroda jednostavno nije htjela još i mojim šepavim pričanjem dodatno rugati. Možda i on nekim čudom preda mnom progleda, kad sam već ja pred njim prestao mucati.

Inače mucanje, za razliku od sljepoće, izaziva opću radost i veselje. Čim neki mucavac nešto zausti, to uvijek otvara mogućnost nasmijavanja širokih masa, a poglavito mog razreda kad ja počnem nešto odgovarati. Ako si već mucavac, kako bi bilo dobro da si barem onda i slijep pa da ne vidiš kako ti se svi smiju.

Najviše ih nasmijava kad mucavac priča vic o mucavcu, pa sam tako i ja morao svako malo pričati upravo ovaj koji je tako gorko i tijesno bio vezan uz moje ratovanje.

– M m m m ol ol ol i i i im im im, molim V V V V as v v v v a a a a an an an van!,

a tada upita Dino iz druge klupe.

– A što ćeš vani sinko?

– Tr tr tr tr eb eb treb treb am am am trebam i i i i i í í í í í na na na na W W W...

– Trebaš í í na WC?

– Hva hva hva hva l l l l a a hvala, s s s s ad ad ada sada v
v v i š i š e više n n n n ne tr tr eb eb am am trebam ne trebam,
v v v v e ć s s s am sam g g g g ot ot ot ov gotov.

Na to se cijeli razred grohotom smije, jer je vic kao smiješan da poludiš, a i ja sam svako malo usran, iako ustvari traje rat i situacija uopće nije smiješna. Ja nakon tog ruganja obavezno odjurim u svoje skrovište među svoje predobre lutalice da im pjevam “Hrvatine” dok mi suze ne prestanu teći.

Više neću pisati jezikom mucavaca, jer bi nam to produžilo knjigu unedogled, a kao što već znate, kad pišem, ne mucam.

I tako sam ja često zaglavio u skrovištu, a kako sam još uvijek bio u potrazi i za onim vezama u svim smjerovima, a sa svrhom zatvaranja škole u ratno doba, moja su izbivanja i moj trud bili zamijećeni, a kad god bi se nešto u vezi sa mnom zamijetilo, onda bi se na to obavezno upozorilo i moju staru: da joj se mali cijele dane skiće, da ga već dva dana nema u školi i tako dalje, a kako mama nije imala pojma i nije znala pravi odgovor, opet smo se uputili doktoru. Doktor je mami odgovorio da se nepotrebno brine, da je sa mnom sve u najboljem redu i da je to sasvim normalno da se okolo smucam i skitaram i da mucam jer mi je tata tako iznenada otišao u rat i da će sve to prestati kao rukom odnešeno kad se stari vrati, što mi je također prepisao na recept.

* * *

Pitagora me i dalje istim žarom mučio matematikom kao i prije mucanja i sve jednako izmišljao nekakve nerješive zadatke da mu ih ja prvi riješim, kad on ne zna, pa da se onda pravi važan okolo po školi i u drugim razredima.

Ja sam, za ono vrijeme i za svoj uzrast, strahovito puno znao na primjer o kanarincima, slijepcima, liftovima, nogometu, šnapsu, ali mi to nije bilo od neke velike koristi budući da je malo što

od toga bila ispitna građa, za razliku od matematike. A i onaj prokleti propuh, na kojem moja stara i nadalje neprestano i uporno inzistira, pokazalo se da nije od neke veće koristi i da mi nimalo ne pomaže u smislu učenja. Naprotiv, nema ti od njega gotovo nikakove koristi, osim što smo kraj tolikog propuha mogli sušiti rublje a da ga ni ne vadimo iz mašine, pa se prokletnik već bio toliko udomaćio u našem stanu da se izgleda nastanio i u mojoj tintari. A kad imaš propuh u glavi, samo ti je fućkanje na pameti i jednostavno ti se za sve živo fućka.

Evo o čemu sam vam pričao, da ajde opet ja:

– Ako automobil juri brzinom od 140 km/sat, za koje će vrijeme prevaliti 42 km?

Pitanje teže od najtežeg. Prvo zato jer Pitagora dobro zna da nemamo automobil, a da ga i kojim slučajem imamo, taj sigurno ne bi mogao juriti 140 km/sat, a drugo i najvažnije, zato jer je to pitanje iz matematike.

– No da čujemo!

– Točno 38 min.

– Djeco, da li je još netko izračunao? Hajde Marta da tebe čujemo!

– 18 min.

– Točno! A zašto je tebi pametnjakoviću ispalo 38 min?

– Meni je ispalo zato jer kad se broju 18 doda broj 20 dobije se točno 38.

– A molit ću lijepo, zašto bi se trebalo dodati 20 min?

– Zato jer je tim nesretnicima točno toliko trebalo da promijene probušenu gumu i da si operu ruke, a koja im se, ko za inat, probušila baš u vrijeme trajanja ovog zadatka.

I da ni to nije bar za dvojku. Pa to ti je da se ubiješ.

Stari je dolazio s ratišta svaki drugi vikend da se opere i naspava, ali se to u svrhu moje terapije mucavosti pokazalo kao apsolutno nedostatnom dozom.

– Što je to za ime Božje, naš mali sad još i muca!

Začudio se stari kad sam ga pppooooozzzzdrazio.

– Kako misliš što? Mali muca sve što se može mucati!

– Pa zašto zaboga?

– Zato što ne govori tečno! Evo ti pa čitaj!

I stara izvadi recepte i sve ostalo iz čega se vidjelo da je u pravu kad ga moli da se ostavi rata, i već ako ne zbog nje, da se barem onda vrati zbog mucanja. Navodno, tako bar tvrdi stari, moguće je dobrovoljno otići u rat, ali se nije moguće dobrovoljno iz njega vratiti, inače bi on, časnu nam riječ daje, već treći dan bio kod kuće. I tu su počele prve prave svađe u mojoj obitelji. Stara je tvrdila da se, dok budale ratuju, drugi šeću po gradu i masno zarađuju, i tukla po starom sve takvim i sličnim neoborivim argumentima pa je svađa postajala sve glasnija i glasnija i svašta bi se tu još moglo čuti što nije za moj uzrast da se ja u svoje skrovište nisam sjurio brzinom uzbune. Kad sam se vratio, atmosfera je bila turobna i ništa se od starog nije moglo doznati u smislu velikih uspjeha, osim da kartaju belu, hodaju po Velebitu, da ih dobro hrane, a stara je dodala da, koliko vidi, odlično ih i poje.

Kao da ga je u živu ranu taknula.

S takvim izvještajem ja nikako ne bih mogao pred oči mom prijatelju Sljepku pa sam izvještaj odlučio kititi kao božićnu jelku, vješajući na njega kojekakve zgone i nezgone. O kartanju nisam ni pisnuo jer činilo se kao da se s tim neprijateljem tamo ratuje u belotu, pa im je moj stari toliko važan da ga i nakon mjesec dana još uvijek trebaju.

Samo me sramoti pred mojim prijateljem Sljepkom.

Rastanci su i dalje bili ono najgore od najgoreg u tom ratu, pa kad bi stari odlazio, ja bih šmugnuo na zahod ili u skrovište i iz sveg glasa ožeži po “Hrvatina”.

* * *

Što se tiče uzbuna, to je postala svakodnevica i osim moje bjesomučne jurnjave na četvrti kat, sve se drugo iz osnove promijenilo. U skloništu se naveliko radilo po sekcijama. Imali smo stolnotenisku sekciju, šahovsku, literarnu, mješoviti zbor, gumi-gumi sekciju, pikado, kartašku i TV sekciju. Ali najvažnije od svega bila su dva stožera za praćenje, podržavanje i sudjelovanje u ratnim operacijama, i to jedan zadužen za zrakoplovstvo, a drugi za pješadiju. Tu se angažirao najveći broj ljudi jer je sustav bio odlično organiziran i odlično vođen.

Zrakoplovnim stožerom je zapovijedao deda Joža, koji je cijeli život, i to gotovo do svoje penzije, radio u pčelarskoj zadruzi, a pred sam kraj radnog vijeka je za nagradu prebačen i u samu pčelarsku centralu. Što se zrakoplovstva tiče, taj je znao sve živo. Ne znam da li to znate, ali pčele na svoj posao ne idu pješice nego lete, i upravo je to bilo glavno uporište, izvorište i razlog tolikog znanja o letenju koje je posjedovao deda Joža. Recimo bumbari. Uopće nije jasno kako bumbari lete. Prema svim zakonima fizike i aerodinamike, bumbar uopće ne može letjeti. A ipak leti. Najvjerojatnije zato jer nikad u životu nije čuo za te zakone ni iz fizike ni iz aerodinamike jer bi inače tresnuo o zemlju kao klada, što će se vrlo vjerojatno dogoditi meni, a u vezi s fizikom i nepoznavanjem njezinih zakona. Da su za maticu (kraljicu pčela) znanstvenici nekako na jedvite jade uspjeli izračunati na koji način to ona leti, što je uspjelo tek nekom kineskom fizičaru koji se svom silom htio baviti politikom umjesto fizikom, pa je

za kaznu morao čuvati pčele, gdje je onda iz čiste dosade matici osobno riješio tu enigmu za uspomenu i dugo sjećanje na vrijeme provedeno u njezinu kraljevstvu. Za truta, ljenčinu, kojemu je jedina dužnost da bude ludo zaljubljen u maticu kad dođe vrijeme za ljubav, nije bilo potrebno ništa računati, jer je opće poznato da kad je netko ludo zaljubljen, taj ti je na sve spreman radi ljubavi, tako da su vrlo često nesretno zaljubljeni letjeli i s našeg Žižija. Čim mi čujemo kroz balkonska vrata da se netko dere: “Č U V A J J J J J !”, stara samo nezainteresirano dobaci iz kuhinje:

– Evo ga opet jedan.

TRES!!!!

Zato se avionima nikada i ne daju imena poput Bumbar, Bubamara, Trut, Samoubojica, Hrušt, nego imena pravih letaća i gospodara visina, kao na primjer: Sokol, Galeb, Mig 30, Orao, Kanarinac, Tupoljev, Albatros, B-52 i ostale ptice.

Zapovjedni stožer pješadijskih snaga me manje zanimao jer ga je vodio jedan umirovljeni poštar koji je uglavnom najveću važnost polagao na fizičku spremu pješadije pa se u skloništu cijelo vrijeme nekog vruga vježbalo, a još je iznio i prijedlog da bi, tragom te nužnosti, bilo najbolje da pješadija raznosi poštu po gradu.

Sad kad smo baratali apsolutnim znanjem i svim činjenicama, bilo je nužno da se primijeni najbolja moguća taktika ratovanja. Nakon dugotrajnog vijećanja, s kojeg su me tri puta izbacivali zbog mojih prijedloga, na kraju je iznađena taktika ratovanja koja se praktički sastojala od svih mojih odbačenih prijedloga.

Budući da je neprijatelj apsolutno superioran u tehnici i naoružanju, bilo je potrebno poslužiti se maksimalnim lukavstvom. Pritom smo koristili naše komparativne prednosti, a to su; prirodna nam dovitljivost i naše nebo koje posjeduje jedan od najrazvedenijih sustava oblaka u svijetu.

Plan je bio sljedeći: zavučemo se i sakrijemo s našim dvo-krilcima i opnokrilcima u neku uvalu iza oblaka, napravimo zasljedu i čekamo da u nju ulete neprijateljski avioni s nadmoćnom tehnikom i naoružanjem, a onda ožeži po njima iz busije protugradnim raketama, bojlerima s vrućom vodom, pumpericama, pračkama, gdje sam ja svoju, a u strahu da mi je rekviriraju, odmah sakrio pod kaput, te zatajio kao sv. Petar Isusa i, naravno, molotovljevim koktelima. Ono nešto malo što ne porušimo, polovimo lasom. I dok piloti i njihovi zrakoplovi padaju kao snoplje, dolje ih dočeka poštarska regimenta, polovi ih ko zečeve i zatuče ko žohare. Često bi nas samo zvuk sirene, koji bi najavio kraj zračne opasnosti, spriječio da rat privedemo kraju.

I tako pun ponosa zbog tih silnih uspjeha popneš se u svoj stan i shvatiš da ti ovi nesposobnjakovići i papani na televiziji za vrijeme “Dnevnika” izgube i upropaste sve ono što smo mi u podrumu tako briljantno osvojili. Budući da se to gotovo svakodnevno ponavljalo, počeo sam gubiti interes za tu vrstu zabave koja se nudila po skloništima, pa sam radije naveliko lunjao neboderom.

* * *

Kad nisu harale te uzbune, što je bila prava rijetkost, mi smo činili sve da život vratimo u normalu, ratu usprkos, a može se još reći i ratu za inat, jer nismo mogli dopustiti da, osim što nam je uništio sela, gradove i djetinjstvo, uništi i nas i pobijedi još i u amoralnom smislu i pretvori u zvijeri, a ja u kući nisam smio držati ni ljubimce, pa kuda će tek onda sa mnom kad postanem zvijer? I tu na području morala nismo htjeli popustiti ni za pedalj jer je to hrvatskom čovjeku svetinja i najveća vrijednost, i bez morala ti više nisi nikakav hrvatski, već običan čovjek. Uz sve to skupa samo bi nam još valjda trebalo da nam se slomi i zatre

duh, pa da si nitko i ništa, i upravo zbog toga smo se mi pravili duhoviti i smijali se i cerečili kad god je za to bilo, ali i kad za to nije bilo, ni mjesta ni prigode. Sve smo činili za pobjedu duha i morala.

Da bi sve izgledalo normalno i kao da uopće nije rat i kao da je baš sve super i naj-haj, organizirali smo i sportske susrete u vidu malog nogometa i pjevali hrvatske rodoljubne i ostale pjesme, iako su se sad smjele pjevati i nitko nam ih više nije branio. Istina, rijetko koju utakmicu bismo mi priveli kraju jer bi svako malo sirene zavijale kao gladni vuci.

Dogovori oko tih utakmica su čitavu školu okupirali i digli na noge i samo se o tome danima razglabalo i samo se za te susrete živjelo i tako temeljito pripremalo da smo izgubili bilo kakav interes za provjeru znanja i ocjenjivanje, za razliku od učitelja koji tome uvijek posvećuju najveću pažnju, tako da su čak morali iz škole pisati mom starom u rat.

Bili smo podijeljeni u dvije ekipe. U jednoj, mojoj, bili su svi klinici čiji su starci u ratu, a u drugoj svi ostali. Našu smo ekipu jedva skrпали jer se u rat nije išlo po tom ključu, tako da je bilo boraca koji su doma umjesto sinova ostavili kćeri, a one ti ne pružaju nikakvu garanciju uspješnosti na području nogometa, makar i malog, a bilo je također i puno boraca koji nisu nikamo otišli, a najmanje u rat, tako da nam je lijevo krilo morao igrati jedan mali Cico iz trećeg razreda, koji je jedva znao i govoriti, a onda si možete misliti kako je tek znao igrati, i kad još tome dodamo da nam je mucavac branio, nije nam se baš dobro pisalo budemo li se morali svađati oko rezultata. Zato je njihova ekipa imala po tri igrača za svako mjesto. Dogovor je bio da igramo tako dugo dok sirene ne zasviraju kraj. Postavili smo mreže kao na pravoj utakmici, a i curke su nas došle bodriti, pa sam se ja na голу bacao kao lud i u svim smjerovima i neovisno o tome ide

li lopta ili ne ide prema mom голу, nego sam se ravnao jedino prema tome da li me gleda Marina. Tekmu smo izgubili s dvo-cifrenim rezultatom (12:4), ali, iako smo izgubili tekmu, ja sam osvojio Marinu u području njezine pažnje i to do te mjere da je skupila dovoljno hrabrosti da mi priđe i da me pita zašto i drugi nisu igrali graničara, nego samo ja, koji sam se tako vješto bacao i izmicao svakoj lopti. Samo sam mudro šutio, vidim da sam je dosta razveselio kao golman i da je ne moram još dodatno nasmi-javati mucanjem.

Odjurio sam kao munja u skrovište, glasno zaridao “Hrvati-ne” i pustio da mi moje drage lutalice ližu krvava koljena i lakto-ve, dok mi je sveopća tuga prelijevala izdržljivost.

Poslije sam se u parku tješio bombonima svog prijatelja Sljepka koji me prvi put nije ništa ispitivao jer je i sam prisustvo-vaio utakmici, i mada se nije imalo što vidjeti, imalo se, bogme, svašta čuti.

Gubili smo redovito, što god ja na голу izvodio, jer su oni jednostavno bili značajno jači u kondiciji, koju su čuvali pohra-njenu u pričuvama, i iz tog razloga svaki čas vršili izmjene. Mi bismo se već vukli kao prebijene kreptine, a oni su i dalje jurili kao navinuti. To ti je čisti primjer kad se veli tri na jednoga, kao što je bio i slučaj u našem ratu. Ni to im nije bilo dosta, nego je još za njih centarfora igrao jedan Dado, koji je trenirao veliki nogomet u Lokomotivi i koji je bio nezadrživ u smislu držanja i bezosjećajan u pogledu zabijanja golova, respekta prema mojim godinama i mojoj vezi s Marinom. Budući da sam odmah uočio, jer kao golman imaš najbolji pregled, da tu neće biti kruha dok god ovaj gad igra za njih, bilo je očito da treba nešto smjesta po-duzeti. Što ja nisam nakon toga sve pokušavao da mu starog po-spreme u vojsku, kad već dobrovoljno neće. Od toga da sam mu (starom naravno) sam sročio i slao vojne pozive, pa do toga da

ga preko stožerno-zapovjedno-vojnih veza mog starog odvuku u Liku, Vukovar, Dubrovnik ili bilo gdje gdje se nosi vojna ili bilo kakva druga odora, a sve sa svrhom realiziranja transfera njegova sina u našu malonogometnu ekipu. I od sveg tog truda i napora ispala je friška figa i šmarn. I dalje je igrao za njih i bušio nas ko sir.

* * *

Ovo je ratno doba i nemam ni najmanju namjeru da vam pišem ljubavni roman, koliko god ja volio moju Marinu, jer nemam sreću da i ona muca pa da onda zagrljeni skupa mucamo. Ovako ja mucam za oboje, a ona cvrkuće s Dadom, jer vam mucavost prekrije svu unutarnju ljepotu, do koje nitko ne može doći jer ne može nitko imati toliko vremena i živaca da dočeka da ja izmucam tu svu ljepotu i krasotu iznutra prema van. Vanjska, koja je vidljiva na prvi pogled, nije bogznašto, iako je uokviruje prekrasna crvena kosa, a pokriva sitna točkavost u obliku pje-ga, pa me oni koji me poznaju samo po viđenju zovu Purje jaje, umjesto Mucalo.

Naravno da sam u parku potražio Sljepka, svog prijatelja za ovakve situacije, jer mi je ponestalo toplih riječi i slatkih bombona, a najviše radi te glupe Marine, nadajući se da ću ga naći jer čim nije uzbuna, Sljepko se liftom uputi u druženje.

U stanu mu nikad nisam bio. Nije me htio voditi, da se nema što pokazati, da ono što mene najviše zanima on nosi u džepovima, a to se, uostalom, donosi iz dućana, a ne iz stana. Tamo su ponekad zalazili tek njegovi slijepi prijatelji, jer za razliku od njih, ja bih mu zbog moje pretjerane živosti najviše izražene u kretanju (a sigurno nisam zaboravio ni kako sam mu udesio štap), na kraju tako temeljito ispremiješao stan u pogledu namještaja da sam Bog zna gdje bi završila kupaonica, a gdje kuhinja,

što bi Sljepku onda otežalo kretanje do te mjere da bi samo začuđeno sjedio i ne bi se usudio pomaknuti, budući da stvari ne tuguju glasno kad nisu svaka u svom staništu, a on se, kao što je već višekratno naglašeno za slijepce, kreće slušno.

Našao sam ga na uobičajenom mjestu i nakon što smo se prepoznali i razveselili jedan drugome, navalio sam na bombone. Poslije sam još odjurio u skrovište do lutalica jer mi je pružena utjeha bila nedostatna, zbog tvrdih i ljutih mentol bombona koje nisam baš previše volio. Stara je doma spremala večeru i brinula se gdje sam, kao i uvijek kad je vrijeme večere, ali bez ikakva razloga jer ja sam tu, a pravo je pitanje gdje je naš stari.

* * *

Dragocjenosti su i dalje nestajale iz naših stanova za vrijeme svake uzbune, a kako smo policiji svojim zanovijetanjem dodijali do te mjere da više nisu htjeli ni slušalicu dizati kad smo ih mi zvali, a na kraju su i telefon isključili, tako smo se, htjeli-ne htjeli, morali sami organizirati, tj. samoorganizirati u smislu otuđenosti predmeta bez ikakve materijalne nadoknade i pokušati po svaku cijenu uloviti tu lopinu. Ja sam predložio da kućni savjet nabavi psa koji bi za prvu ruku mogao biti smješten u našem stanu jer moja stara nema ništa protiv tog prijedloga, budući da nema pojma ni o kakvom prijedlogu i budući da mi je stari u ratu, pa sad u neboderu ima više mjesta, a poglavito u našem stanu, a kako je očito da se radi o opakom i drskom lopovu, nikako se ne bi smjelo nabavljati psa manjeg od bernardinca, ili ptičara, ili možda oba. Svakako i ptičara, jer sam stanare morao upozoriti da svrake, ptice iz porodice gramzivica, krađu dragocjenosti u svakoj mogućoj prilici i odnose u svoja gnijezda, pa se onda tuđim perjem kite. Ili da skoknem do šintera, po Gugija, ako mi ga još uvijek čuvaju, koji bi sigurno bez pogovora bio spreman sam

preuzeti sve te dužnosti i obaveze. Dok sam ja to sve izmucao, već su bili određeni stražari i njihove smjene za danonoćno čuvanje našeg Žižonje i njegovih dragocjenosti pod svaku cijenu, a moj je prijedlog kao u crnu zemlju propao.

Čim bi neka od bombi zveknula negdje u blizini, naši bi se hrabri stražari sa svojih studiozno određenih položaja rastrčali po mišjim rupama, kao miševi pred mačkom, i mačke pred psom (a pas, molit ću vas lijepo, ni pred kim), pa našem lopovu nije preostalo ništa drugo nego da nesmetano brsti po dragocjenostima, jer je moj prijedlog s psom bio odbačen i ispao smiješan. Jedino je bilo utješno da se polako ali neumitno i tim dragocjenostima primicao kraj, pa je i naša akcija, da se riješimo lopova, imala sve veće izgleda na uspjeh.

Pomalo sam likovao jer bi s mojim planom bilo sve drukčije, a pomalo sam i sam istraživao, smucajući se po Žižonji dok su ostali čučali po skloništima. Jednog sam predvečerja tako lutajući naletio i na svog Sljepka, koji se vrlo vjerojatno iz istog razloga izgubio na petom katu, pokušavajući otključati pogrešna vrata i ući u potpuno krivi stan.

– Sljepko, zaboga, pa potpuno si zalutao. Ovo niti je tvoj stan, niti je tvoj kat.

Nisam mu još htio predbacivati, iako je i to zaslužio i za vrata, jer ni vrata nisu bila njegova.

Kako mi je samo bio zahvalan što sam ga pronašao. Potpuno je izgubio orijentaciju, a izišao je bez štapa, što sam mu ja odmah najstrože zabranio, i više se nikako nije mogao vratiti natrag u svoj stan, a nije se ni htio vratiti bez orijentacije, pa je tako lutao po tuđim stanovima. Slijepac bez štapa i orijentacije, to ti je isto kao normalan čovjek bez vida.

– I ne izlazi više iz stana dok lift ne radi i dok traje uzbuna jer nam, osim svega, u to vrijeme lopov mažnjava dragocjenosti

pa bi bilo krajnje opasno naletjeti na takvog krvoločnog tipa.

– A što ti misliš, maleni moj, iz kojeg sam se ja razloga uputio u obilazak naše zgrade?

– E, onda tom lopovu mora da se već i gaće tresu od straha. Sad je gotovo s njegovom podlom rabotom jer čim ga slijepac spazi, mucavac će odmah dozvati pomoć. Zbilja izgledamo kao prava postrojba za specijalne namjene i antiterorističko djelovanje. Jedino što ovoj našoj ophodnji nedostaje jest još visokodresirani pas od pliša pa da lopov počne izbjegavati i naš grad, a ne samo našu zgradu.

– Samo se ti rugaj. Svatko mora učiniti sve što može da spriječi zlo. A ovo mora da je neki sulud i opasan tip i pametnije ti je da se više ne motaš po zgradi. Ipak je to posao za odrasle, pa makar bili i slijepi.

Ponudio me karamelama i, prije nego se povukao, iz džepa je izvadio ručni sat koji pokazuje vrijeme i bez ikakvog razloga i povoda mi ga poklonio, na što sam ga ja i upozorio. Nakon što je on upozorenje džentlmenski odbio, ja sam sat zadržao. A što sam mogao. Valjda sam ga trebao još i uvrijediti. Na kraju mi je i zahvalio što sam ga doveo do stana. Zauzvrat me, bez grižnje savjesti, ostavio samog pred stanom na milost i nemilost lopovu. Ponekad je bio malo čudan, što sam mu ja teška srca opraštao i to samo zato jer je i on, iako tako dobar, ipak na kraju spadao u odrasle. A bogme, ako ćemo iskreno, maločas mi je poklonio i sat. Ja sam se sjurio osam katova niže do svog stana jer su lift za vrijeme uzbuna zaključavali, sve pazeći da ne naletim na tog, najvjerojatnije do zuba, naoružanog lopova. Kad sam uletio u stan, zaključao sam se dvaput i nisam znao čega da se više bojim, uzbune ili lopova koji je sad zbog moje nove ure imao debeli razlog da i kod nas krade dragocjenosti. Ovaj put nije pomoglo ni zavijanje s Đukom u zahodu, koji sam za svaki slučaj tako-

der dvaput zaključao. Još uvijek sam sav zadihan teško disao jer mora da su one bile sasvim obične a ne prsne karamele.

Stare opet nije bilo doma jer su ovi iz gradskog uzbunjivačkog udruženja tulili s tim sirenama po svom nahođenju i bez ikakve muzičke naobrazbe, ne vodeći pritom nikakvog, ali baš nikakvog računa o tome jesu li se građani vratili s posla, pa su ljudi čamili raštrkani po gradskim skloništima bez ikakve veze s mjestom prebivališta. I evo zbog tako loše organizacije zastrašivanja i zbunjivanja, ostao sam bez večere i još sam k tome i dobar dio noći odóorio u zahodu, sve dok me unezvjerena od brige i panike, da gdje sam, stara nije slučajno pronašla i probudila kad joj se po noći točno u tri sata jedanaest minuta i pedeset devet sekundi pripisalo. Moram vam reći da je čuka pravi kronometar, ide sama i bez pitanja i još si pritom u mraku osvjetljava put.

Stari je sve rjeđe dolazio kući. Prebacili su ga na ratište oko Dubrovnika. A i ono malo što je dolazio, bolje da i nije. Ništa od mog prijašnjeg starog nije ostalo. Nije se više htio ni kartati, pa čak ni sa mnom. Uglavnom bi cijele dane izbivao, i to uglavnom po birtijama, ili bi po kući šutio kao zaliven. Koliko god je preko cijelog dana šutio kao zaliven, toliko se po cijele noći derao kao pavijan. Čim usne, ispusti takav urlik da se ja odmah sjurim prema WC-u, a obližnji katovi u sklonište. Kao da je progutao sirenu s moje škole. A sve zbog nekog smiješnog sna, i to jednog te istog, koji uvijek sanja, a kojega se ja nikad ne bih bojao.

Od njih četvorice lešina, koji su zajedno otišli u rat, jedino je još on u upotrebi. Jedan je stopostotni invalid, a druga dvojica su mrtvi. I što je još najsmješnije, ubilo ih kartanje. Prvo su kartali belot učetvoro i kad je trebalo krenuti na stražu, predizali su karte pa tko dobije najveću, ide prvi. Cobra je predignuo tref dečka i otišao, naletio izravno neprijatelju u zasjedu i izrešetali ga kao bubanj od veš mašine.

Nakon toga su kartali preferans jer je to igra samo za troje. I nadalje su oni predizali karte za izvršavanje svih vojnih naredenja, kao na primjer tko će u obližnje selo po rakiju, tko će odnijeti poštu, tko će ići na pišanje, tko će dignuti po koji tenk u zrak i tome slično, dok jedno poslijepodne nije Limač predignuo tref dečka i, vozeći ručak dečkima na položaj, zalutao u minsko polje i ostao bez vida i obje noge a dečki bez ručka.

Ništa to njima nije kazivalo, ni značilo, ni oči otvorilo, nego su moj stari i Bobač nastavili kartati šnapsl udvoje, sve jednakim žarom i nadalje predižući karte za obavljanje različitih vojnih dužnosti i naređenja. Herc kralj - odeš, potamaniš nešto neprijatelja i vratiš se; pik as - ukradeš janje na ničijoj zemlji da ga kuhari ispeku; tref baba - odeš na dopust; kara desetka - nacijepaš i doneseš drva za kuhinju, i sve tako zadatak do zadatka, dok jednu večer Bobač nije predigao tref dečka, otišao i nikada se više nije vratio. I tek je tad mom starom došlo do svijesti i tek je tad skužio da ih to sistematski i temeljito istrebljuje tref dečko. Otada samo slaže pasijans sa špilom karata iz kojeg je izbacio tref dečka, a karte nikada ne prediže. Nikad.

Ali sve je to uzalud jer svake noći, čim usne, sanja kako karta belot s Bobačem, Limačem i Cobrom i svi su već predigli svoje tref dečke, i upravo je red na njegovo predizanje, a on zna što ga čeka, ali ne može pred njima odbiti i sav je u znoju, u mucu i uz divljački urlik predigne tref dečka koji mu se ceri u lice i prstom ga zove da im se pridruži. Urlik, koji i njega probudi iz te noćne more, pola nebodera diže iz sna i nagoni u sklonište, a mene u WC.

– Tata, tatice, samo si sanjao svoje glupe snove. Nije to ništa. Hoćeš li da ti pričam neku šarenu, najljepšu priču, o najšarenijim tropskim ribicama ili najšarenijim tropskim pticama, da imaš krasne šarene sne, umjesto ovih tvojih sumornih, sivih i strašnih? Ili jednu krasnu o psima?

– Neću sine, priče su za žive, a mene je izgleda ovaj prokleti rat već odavno ubio.

– Nije točno, tata, nije točno, samo ne smiješ kartati, a rat tek što nije gotov. Evo, naše postrojbe samo što već nisu pred Novim Sadom, Beogradom i pred Nišom. Ali, ništa on više nije slušao, niti je govorio, iako sam se ja s našom vojskom u među-

vremenu probio skroz do Moskve, Tokija i Pekinga. Čak štoviše, što sam ja više napredovao, on je sve više tonuo.

Od stare je bilo malo koristi, ona je samo neutješno plakala tako da sam se, nakon što više nisam trebao starom, okrenuo prema njoj, da joj bar malo pomognem, pa smo se zagrlili i plakali jer u tim trenucima nikako nismo mogli naći ni trun razloga za veselje.

Vrijeme naših rastanaka bilo je još gore. Stari se služio uvijek jednim te istim prokušanim lukavstvom koje je mama svaki put iznova popušila. Neposredno prije rastanka bi se tako ispovadao sa starom - uvijek oko istih tema kojima bi svaki put pridodali pokoju novu, kao na primjer onu o novcu, da je to bio jedan opći pakao, a ne nikakav dom i obitelj - da bi onda iz tog pakla gotovo uz pjesmu i veselje otišao u rat jer, inače, vjerujem da ne bi mogao nikako. Ja bih uvijek prije toga odjurio u svoje skrovište pod stepenište svojim dragim lunjama jer nisam u to vrijeme baš dobro razumio odrasle i zašto mi sve to skupa rade. Da se nekako smirim i utješim, izmjerio sam svoju visinu da vidim koliko sam od zadnji put narastao jer sam tu, svim nedacama usprkos, fala Bogu, još uvijek odlično napredovao. Jedan metar šezdeset devet centimetara i jedanaest milimetara. Isuse i Marijo, pa kraj svih tih muka sad se još i smanjujem. Manji sam od jučer za dva milimetra. Prokleta je istina da zlo nikad ne dolazi samo. Evo, ja se smanjujem naočigled, a njih se to sve skupa ništa ne tiče, nego su se radije i dalje svađali oko novca, kao da se novcem može kupiti moja visina.

A kod nas vam je novca uvijek bilo u izobilju. Ne baš da si kupimo auto ili svaki dan sladoled, ali toliko novčano izobilje je ipak vladalo da se oko toga nismo nikad morali svađati. Nekako smo uvijek našli dovoljno drugih tema za svađu, a najčešće smo kao temu koristili moju školu. Kad se ne bismo mogli ničega, ali

baš ničega sjetiti, samo stari ili stara pitaju kako je danas bilo u školi i evo ti odmah dobrog razloga za svađu. Oko novca nikad.

Moj stari ima zlatne ruke koje ću, nadam se, od njega naslijediti kad on jednom umre, jer za sada imam samo dvije lijeve. Reklo bi se: što oči vide, to ruke naprave, što ja nikada ne spominjem pred Sljepkom jer se uvijek mora voditi računa o izgovoru, zbog niza teških uvreda na tuđi račun a iz dobre pobude. Dok stari nije ratovao, išli smo okolo po naselju i stalno nekog vruga popravljali. Naše naselje vam je bilo strašno pokvarljiva roba i tu se pod milim Bogom sve kvarilo. Od automobila, pa do svih ostalih stvari, aparata, alata, usluga, pa je čak bilo i puno pokvarenih ljudi, na što je moja stara vrlo često upozoravala, ali se mi u to nismo upuštali. I za takvo jedno naselje su vam zlatne ruke bile sam dar s neba. Pritom smo nešto i zaradili. Ja sam starom u tim poslovima bio desna ruka, usprkos moje dvije lijeve ruke, i to desna ruka od neprocjenjive vrijednosti. Ja sam zasigurno bio najbolji majstor u čitavom naselju u poslu koji se zove: dohvati, pridrži, pripremi, prihvati, donesi, izvadi, pospremi i stari je zbog tog razloga radio isključivo sa mnom. Što se naselje jače kvarilo, to smo mi imali više posla, pa se tu i sve bolje zarađivalo i tako sam ja uz starog naučio zarađivati i cijeniti novac.

Evo kako sam upoznao vrijednost novca.

Popravljali smo neka vrata iz područja bravarije i, zbog nekih komplikacija koje su vam sastavni dio svakog posla, posao se otegnuo do unedogled. Cijeli dan smo već radili kao marva i stari me toliko trebao da me svako malo na sve strane dozivao. Na kraju - kad je već i vlasnik pomalo gubio živce, da gdje sam, pa mu se radi toga i vrlo vjerojatno već činilo da posao nikad ni neće biti završen - mi smo ipak uspjeli sve pošteno i na vrijeme završiti. I onda ono najslađe – obračun. Kad je stari opalio dvjesto kuna, meni se zavrtilo u glavi, ali je gazda, sav sretan da nas

se konačno riješi, to bogatstvo platio ni ne trepnuvši, rukovao se s obojicom i upitao nas bi li nas smio i drugima preporučiti ako ih snađe slična muka, ali je meni sve to skupa daleko više sličilo na porugu nego na pohvalu, pogotovo kad je na kraju još dobio:

– Molim vas, majstore, da nikako ne zaboravite isplatiti i svog marljivog šegrtu!

– Jasno, gospodine, pola je njegovo.

– Čekaj, tata, pa to bi po Pitagori onda ispalo čistih sto kuna!?!

– Točno. I ne samo to, nego, budući da smo se čitav dan naradili, idemo nas dvojica sad još i na pizzu.

A pizza je kod nas u naselju među klercima čisti zakon. Pogotovo miješana. I pogotovo velika miješana. I pogotovo velika miješana s više maslina. Kad smo smazali svaki po veliku miješanu pizzu s više maslina, ja Fantu, a stari pivo, stari me pitao želim li još. Naravno da želim. Pa ako želim, da što onda čekam. Čekam konobara, koga nikad nema kad ga trebaš.

– Jedna miješana, jedna Fanta i jedno pivo.

To nije bila večera, to je bila borba na život i smrt. Pod kraj se nije više znalo tko koga jede, ja pizzu ili ona mene. Bio je to jedan tipičan primjer kad su ti oči veće od guzice. Srećom, stari je priskočio u najtežem trenutku, za što vam, uostalom, roditelji i služe. Bio je to dan najvećih vrednota. Cijeli dan sa starim, pa još zaradim toliku lovu od koje ću kupiti nove tenke, ili dres, ili reflektoricu, i na kraju još ovakav večernji banket. I dok sam ispijao posljednje gutljaje Fante, stari je pozvao konobara da napravi račun.

– Tri velike miješane pizze, dvije pive, tri Fante. Izvolite, sve skupa 96 kuna i 20 lipa.

– Ne gospodine meni, ne ja, mladi gospodin će platiti!

– Čekaj tata, pa zašto ja?!?

– Zato jer si danas zaradio isto toliko koliko i ja i imaš dosta novca da me počastiš, kao što ja tebe uvijek častim.

Kako mi je teško bilo platiti, i to novcem koji sam tako krvavo i teško zaradio, ali sam se na kraju pomirio jer mi i nije bilo druge budući da stari nije pokazivao nikakvu volju u pogledu plaćanja, a konobar se činio jačim od mene. Dakle, pomirio sam se, jer je vjerojatno tako teško platiti svakome tko je novac krvavo zaradio, a lagano plaćaju valjda samo oni koji su ga zaradili mukte i olako.

Evo, na to mislim kad vam kažem kako sam upoznao vrijednost novca.

Sad više stari i ja ne popravljamo okolo po naselju, mene samog iz već poznatih razloga ne zovu, pa se starci moraju svađati i oko takvih sitnica kao što je novac.

I tako mi je stari ponovno zbrisao u rat a da mi nije ostavio praktički nikakav hvalevrijedan materijal ni za moj izvještaj prijatelju Sljepku a ni za preseravanje pred razredom pa sam bio prisiljen da se za sve sam dovijam i da sve sam smišljam. Pod obavezno sam, prije nego bih išta ispričao Sljepku, prvo sve ispričao svojim papanima iz razreda, pa ako oni progutaju priču, nakon toga će je sigurno svatko progutati, osim moje stare. A da bi netko saslušao mucavca do kraja, priča mu mora biti vraški interesantna.

* * *

Evo što sam im taj puta spremio. I sve je to od riječi do riječi bilo upravo tako kako slijedi i točno na taj način.

Stari se javio na stražu, jer su ostali ratnici uglavnom bili novaci, tek pristigli na prvu liniju, i punili su turove već od priča koje su im stari borci pričali, a kamoli ne bi od straže po noći i po ovakvom vremenu. A nebo se od silne kiše upravo spojilo

sa zemljom, što ti je u Lici vrlo često i lagano jer ti je Lika sve jedan Velebit, a Velebit je planetina koja bez ikakve odgovornosti seže nebu pod oblake, tako da to i nije bila neka rijetkost za taj kraj, već geografska pojava općeg značaja poznata već iz udžbenika za četvrti razred. I to bi se dalo još nekako i izdržati, mislim ta nebesko- zemałjska spojenost, da nije padalo kao iz kabla i grmjelo i sijevalo kao kad si sam kod kuće. Budući je već preko četiri mjeseca neprekidno lilo, to je bilo toliko vodurine da smo na kraju bili prisiljeni iz borbenih djelovanja povući naše zrakoplovstvo, tako da smo neprijatelja umjesto iz aviona svo to vrijeme morali napadati i bombardirati iz podmornica. Međutim, sve to skupa ništa nije smetalo mog starog, jer kako je već duže vrijeme bio nepromočiv i impregniran od alkohola, te gluh kao top na sve što ga se ne tiče, njemu ti je ta straža bila čista uživančija i odmor za živce pa je tako tumarajući naletio na nekakvu preplašenu družinu, koja već drugi dan po nevremenu hoda tim bespućima u potrazi za svojima. Stari ih je, susretljiv kakavim su ga priroda i dragi Bog stvorili, odmah odveo u zapovjedništvo brigade gdje se pri električnoj svjetlosti ustanovilo da je upravo zarobio vod ozloglašanih Belih orlova, da im majku četničku. O tom junačkom podvigu, uostalom, mogli ste čitati i u novinama, naravno pod uvjetom da čitate išta drugo osim Modre laste. Čak je stari poslije na sve strane morao davati i intervjuje, ali je, radi tiraže i gledanosti, bilo potrebno priči dodati i još po dva-tri pušleka mrtvih i ranjenih.

Nakon što se četnike u brigadi temeljito ispitalo i istestiralo, od njih dvadeset, četrnaest ih je prošlo, a šest zaglavilo na tim testovima i tih četrnaest je moj stari za nagradu trebao odvesti u Zagreb, izgleda na daljnje školovanje i ispitivanje. Uz sve to, još je dobio, i to zauvijek, pravi pravcati džip kamionet na koji su mu straga natovarili četnike i poslali ga u Zagreb, a da ga nisu ni pitali da li zna voziti.

– Pa je li znao?

– Nije, ali ga je putem naučio jedan od četnika.

– Svaka čast tvom starom. Pa on je, osim Đuke Čajića, jedini pravi heroj kojeg ja poznam, ako je sam sve te četnike polovio i dopremio do Zagreba.

– Pa nije baš sve dopremio. Trojica, koja nisu bila dobro svezana, ispala su mu odmah negdje na samom početku, dok se još učio voziti. Onog što ga je učio voziti i još dvojicu je putem zamijenio za dvije šteke Marlbora. Trojica su se predomislila i zaključila da to nije njihov rat i više nisu ni pod koju cijenu htjeli biti četnici pa ih je stari pustio doma, a trojice se nikako nije mogao riješiti, jer da nisu nikad bili u Zagrebu, a budući da su iz Donjeg Lapca, Bog zna da li će im se ikada više ukazati takva dobra prilika.

– I gdje su sad ta trojica?

– Vjerojatno u Donjem Lapcu jer, kad su ušli u Zagreb i kad je pokraj njih projurio tramvaj, tako su se isprepadali da su poskakali s džipa i zbrisali u strahu glavom bez obzira. Na kraju nam ni jedan jedini nije ostao da nam bar malo posprema po kući i da meni piše zadaće. Jedino što je od svega ostalo to je onaj prekrasni terenac ispred naše kuće.

Naravno da su odmah svi nahrupili van iz škole da vide ratni plijen mog starog, tako da je Pitagora, kad je ušao u razred, matematiku predavao samo curkama. A ono pred našom kućom se tamnoplavi terenac Mitsubishi s kromiranim odbojnicima svijetli na suncu do te mjere da ga ne možeš u oči pogledati i čeka moju škvadru da im pobudi zavist i ljubomoru do neslućenih razmjera. Može se reći da je to bio moj najveći trenutak ratnog trijumfa.

A trijumf, nažalost, u mojoj obitelji ne traje dugo.

Budući da nisam imao ključ od auta, ovi moji su se počeli verati po autu kao da je rodio prvim trešnjama i taman kad se

debeli Ivica objesio za retrovizor, džip je iskolačio oči, počeo žmirkati i svjetliti i zavijati kao da su mu avioni nad glavom, tako da sam ja, odjurivši na WC, razmišljao da koji je to vrag u ovom gradu i mojoj obitelji da sve živo, osim frižidera, tuli i zavija i nagoni me na četvrti kat. Stara se dere po danu, stari zavija po noći, televizor i radio čim ih upališ, škola i grad kad im se prohtije, vrata cvile da te jeza podilazi, a evo, sad je i auto počeo zavijati iz čistog inata, kao da ga kolju i eno ga gdje još uvijek zavija. Moji gelipteri su također svi redom zbrisali glavom bez obzira i posakrivali se kuda koji, a čitava škola je nahrupila na prozore da vidi tko to u pol bijela dana krade aute. Tko? Isti onaj koji krade i dragocjenosti.

Poslije sam škvadru uvjerio da je to bilo zbog toga što me džip još dovoljno ne pozna i da je pomalo prestrašen i divlji, ova-ko sam i u tuđem gradu i da smo možda malo i mi krivi kad smo onako iznebuha i naglo banuli i počeli se verati po njemu. Tko se ne bi prepao. Vidjet ćete zato sutra kad dođem s ključevima.

Sutra je neki gospodin pred cijelom mojom škvadrom, koja mu je prijetila policijom ako i dalje nastavi prčkati po tuđem autu, natovariv džip stvarima, ukrcao svoju obitelj i nastavio put iz Hercegovine prema Austriji a da se njih nije udostojio ni pogledati, pa sam ja morao teška srca priznati da sam auto jučer kasno navečer morao prodati baš tom tipu jer se džip nikako nije mogao ukrotiti, pripitomiti i naviknuti na mene. Nisu mi baš previše vjerovali.

* * *

Srećom imam Sljepka. Opet smo se sreli u samoposluživanju. Ja sam svoj poraz utapao u "Snjeguljici", a Sljepko je petljao nešto oko reflektorica. Bio sam siguran da je kupuje za mene, jer, oprostite, kog će vruga njemu reflektorica, pa sam mu prišao

da ga posavjetujem jer valjda ja znam najbolje koja će mi najviše odgovarati. Izabrali smo najjaču. Ta je po danu svijetlila jače nego sve moje zajedno po noći, i onda kad su mi već i sline curile, ispalo je da ta svjetiljka ipak treba njemu da si po noći, kad se ni crno pod noktom ne vidi, pali i gasi reflektorice i svijetli malo u jedno pa malo u drugo oko. Na taj način on provjerava da mu se slučajno nije vratio vid, jer nije oduvijek bio slijep, a volio bi da prvi sazna da ponovno vidi, a ne da to čuje od nekog drugog. I zato mora biti tako jaka, jer da će mu se vid vratiti isti čas kad provjera pokaže pozitivne rezultate. I dok smo mi tako ćaskali u vezi s pogledom na svijet, opet su sirene izvršile iznenadni napad na moje probavilo i ja sam šmugnuo u svoju muku mirne savjesti jer sam znao da s onakvom reflektoricom i slijepac može sam sebi naći put sve do dvanaestog kata. Jedino mislim da bih ja u takvom slučaju kupnje sigurno kupio i jednu malu reflektorice za mog prijatelja, ali, dopustit ćete, to je samo moje izdvojeno mišljenje, koje nikoga ne obvezuje.

– Hrvatinnneee, Hrvatinnneee!

Stari se sve više ponašao kao da mu je jedino stalo do domovine, a malo ili gotovo ništa do njegove obitelji. Znao bi tako, na primjer, nazvati i onda kad ja dignem slušalicu, a ono tajac.

– Tata, jesi to ti?

A ono ni riječi, a znam da stari zove, jer čujem kako mu iza leđa u slušalicu bubnja, stenje i dahće Dubrovnik. Šuti tako neko vrijeme i onda odjednom klik, i nadalje samo čuješ tu, tutu, tu, tutu... Naime, kod nas su i telefoni mucali. Samo me uvijek rastuži. Kog vruga onda ne zove po noći kad ima poriv da se dere kao pavijan, a ne po danu kad šuti kao zaliven. Jedino ako razgovor nije znatno jeftiniji kad se samo šuti?! Stara mu se uopće više neće javljati dok opet ne dođe doma, premda je on uvjerava da to uopće ne ovisi o njemu, nego o kartama. Stara je, mogao bih to i na sudu posvjedočiti, na starog bila ljuta kao ris. Nisam ga smio ni spomenuti. Starog i školu doma uopće nismo spominjali bez velike nužde. Što je najgore, znam da je stara dobrim dijelom u pravu i pomalo se i sam ljutim na starog. Koji je on razlog imao da sad u ratno vrijeme ide u Dubrovnik ako ga ni do sada, mislim u vrijeme mira, nije ni jedanput posjetio. Evo takav vam je moj stari. Sve naopako, i normalno da se onda i ja malo na njega ljutim.

* * *

Raspoloženje čitave obitelji bilo je sad u mojim rukama, što samo znači da je spalo na vrlo niske grane, i ja sam pokušavao

mного toga ne bih li ga podigao na dostojnu razinu, najviše radi pobjede duha, toliko važnog za ovaj rat, o čemu sam već pisao, a duh ti se najlakše izgubi unutar obitelji, pogotovo ako je nika-ko ne možeš skupiti, kako ja nisam nikako uspijevao sa svojom, budući da je stara sve manje kod kuće jer zbog uzbuna čuči po tuđim kućama, stari je u Dubrovniku na ljetovanju, a ja u zahodu, gdje, sa stopostotnom sigurnošću mogu to reći, duh ne zalazi ni kad mu je sila. Evo, jučer sam i dvije petice dovukao za sobom, skroz iz škole, samo da oraspoložim staru, i opet ništa: kolut naprijed 5; kolut natrag -5. Nije se ni nasmijala. I mogao sam se ja kopitati i prevrtati kao klaun i koliko me god volja, ništa se to nije odražavalo na raspoloženju moje stare. Staroga je pak nakon godinu i pol Like, Velebita i druženja s medvjedima izgleda tako zveknuo zimski san, prekid na vezama i durenje na staru da je jednostavno iščeznuo.

* * *

Sljepku sam otvorio dušu, ustvari mislim reći, otvorio sam dušu pred Sljepkom.

– Bojim se da sa starim nešto nije u redu. Ne mislim reći da je do kraja poludio, da je kao krastavac ili neko druga nejestiva biljka, nego ono baš lud. Samo šuti ili nesuvislo melje o kartama, svađa se sa starom oko love, a i kad si popije, ni to ga ne razvedri, a popije si svaki čas. Stara je čak izjavila da ga uopće ne pozna koliko se promijenio, što je notorna laž i preseravanje jer ako se nešto nije promijenilo, onda je to prepoznatljivost i ja ga i dalje bez problema prepoznam i na većoj udaljenosti od petsto dvadeset i šest metara. Inače mu stara postavlja sama teška pitanja, a najteža su da kud se gurao kad nije morao i zašto toliko loče? Ta pitanja stara uvijek čuva skrivena u ladici za sam kraj i tu onda počne dar-mar, prije kojeg ja odjurim u svoje skrovište svojim

lualicama koji me svojim toplim i velikim jezicima u svemu razumiju, jer u obliku šintera imaju puno veće probleme i od mojih. I onda se tako mazimo, jedemo suhi kruh, a oni se guraju glavama što bliže mom džepu kao i ja tvojemu s bombonima, dok mi tuga izjeda pluća.

– Znam, maleni, da ti je teško i da je život često nepravedan, okrutan i nerazumljiv. Ni mene nije mazio. Izgubio sam roditelje vrlo rano, neposredno nakon što sam oslijepio. I tu se ništa ne može. A tako i ti. Nisi ti kriv za rat koji te toliko muči, ali rat će proći i sve će opet biti kao prije. Tata će se vratiti, možda kao pobjednik, mama će biti zadovoljna, čak i ponosna na tatu, koji je otišao u rat da brani domovinu kad mnogi nisu. I to je dužnost svakog tko voli svoj narod. Dođu neka teška vremena kad se stvarno na sve mora zaboraviti, pa i na dom i na obitelj, pa čak ako treba, mora se žrtvovati i vlastiti život, u ime svog naroda. Jer ako ne pripadaš negdje, nekom, ako nemaš osjećaj da si dio svog naroda, onda si nitko i ništa, tek vlat trave na vjetru koju svaki dašak povija, svaka noga gazi i zato kad dođu takva vremena, treba učiniti sve za svoj narod, njegovu slobodu i dostojanstvo da bi, jednom kad sve prođe, mogao pogledati bez stida sam sebi u lice...

I tu ga je odraslost povukla još dalje, ali budući da mi više nije hvalio mog starog, nego govorio kao da sam na satu povijesti i vjeronauka, prestao sam ga slušati, ali mi je svejedno bilo lijepo i toplo pri duši i samo sam nastavio dostojanstveno tugovati i dostojanstveno cuclati bombone.

Navečer sam se još uvijek osjećao kao spomenik.

I onda se iznenada, i bez ikakva valjanog razloga, odjednom sa starom dogodila nevjerojatna promjena. Živnula je, pjevušila cijelo vrijeme, mirisala gotovo kao šetajući dezodoran, čak joj ni ja nisam išao na živce, samo smo se mazili i ljubili, a i škola je prestala biti problem. Njoj. Meni, nažalost, nije. Svojim očima nisam mogao vjerovati u kojeg se komada odjedanput moja stara pretvorila. Čak je, nakon dvije godine, nalakirala nokte, raspalila frizuru s pramenovima i da te Bog sačuva kakvom je drečecom crvenom šminkom naličila usnice.

Sto posto se pomirila sa starim. Vjerojatno ju je nazvao na posao pa su sve lijepo izgledali. Je mi stari tvrdoглаv kao magarac, ali ipak zna mjeru.

Bili su to mjeseci uživancije usprkos uzburanama i sranju. Stara je, istina, sve dulje ostajala na poslu, pa čak i morala ići na nekakva službena putovanja, ali se zato vraćala sve sretnija i kad je bila kod kuće, sve samo pjesma i veselje, a i svaki čas neki darovi za mene. Osim što se pomirila sa starim, njušio sam da mora da je doznala i da ćemo uskoro pobijediti u ratu jer bi još jedino to moglo biti uzrokom našoj tako velikoj sreći i zadovoljstvu. Malo sam o tome diskutirao i sa svojim prijateljem Sljepkom, ali je on, budući da ima naglašenu zakirutost u pregledu nad situacijom, sve počeo vaditi nekakve crve, crve sumnje, tako da mi je sve samo ogadio, pokvario i samo dobro raspoloženje, pa sam ga dva-tri tjedna izbjeđavao.

Stara mi je bila turbo i naprosto sam bio zaljubljen u nju. Do ušiju, koliko već jedan trinaestogodišnjak može voljeti svoju

staru. Bila je ljepša od profačice iz likovnog, što su mi potvrdili i moji zgubidani iz škvadre, jer nisam izdržao a da ih ne pitam. Ali već sam pomalo bio u godinama, pa sam već kužio da sve što je lijepo kratko traje.

I tako, kao grom iz vedrog neba, za jednim nedjeljnim ručkom stara me pita:

– Čuj mali, a da mi zamijenimo tatu? Bi li ti imao išta protiv?

– Ovisi za što ga misliš zamijeniti. Ima nekih stvari nad kojima bih se debelo zamislio. Recimo bernardinac, bicikl, kajak....

– Ne, mislim da ga zamijenimo s jednim finim gospodinom.

– Čekaj, mama, pa naš tata već je jedan fini gospodin, pogotovo kad se uredi prije odlaska na misu.

– Ma ne to. Ne mislim to, nego da mama dovede novog tatu koji bi te više volio od ovog sada.

Kad sam ja blenuo u staru, njoj je pala vilica iz ruke. Pa o čemu to ona melje?!? Nije dosta da imam ludog starog, nego mi je još i stara sad prolupala. Onaj samo šuti, a ova samo pjevuši i melje gluposti. Tko će njih ikada više spariti. Otprašili su u svom ludilu svaki u svoju suprotnost, a ja tu na razmeđu rata, obitelji i ludila jedini normalan, ali s tek trinaest kvrga i školom za vratom. U dvije sekunde mi se život ponovno usro iz temelja i postao još gori. Pa jel' to meni moja stara pokušava reći da si je našla frajera i da već hodaju?!? I to pokraj mene i mog živog starog. Ovo je stvarno kraj.

Naravno da sam se sjurio u skrovište poput špriha, ali bogme sam i psima dodijao, više ni oni nisu imali razumijevanja ni živaca za naša obiteljska sranja pa su utekli čim sam ja ušao. Što je još gore, već su mi se i “Hrvatine” izlizale od silne upotrebe, a ne mogu ni Sljepku na oči koliko sam ga izvrijeđao zbog istine koju mi je prije tri tjedna pokušao ispričati, a u vezi s mojom starom. On slijep je vidio tri puta bolje nego ja i cijela moja

škvadra kraj zdravih očiju. Bila je to druga noć koju sam proveo u skrovištu.

Kad sam se vratio, stare nije bilo, pa sam harao po frižideru, po limenkama i teglama, jer je to jedino ostalo a da se dalo pojesti, uz pismo na stolu koje se nije dalo čitati.

Dragi sine!

Žao mi je što sam te povrijedila i možda sam pogriješila što sam ti to rekla za ručkom i na takav način. Mislila sam da si već veliki i da ćeš sve razumjeti. Mama i tata se već duže vrijeme ne slažu, a tata se uopće ne brine ni za tebe ni za mene. Vrijeme prolazi, ja sam još uvijek mlada, i sviđalo se to nekom ili ne, imam pravo usprkos obitelji (koja to više i nije) i ratu, na bolji i ljepši život. Ukoliko budem ja sretna, i tebi će biti puno ljepše, kao što ti je i ovih dana bilo. Ako se dvoje ljudi ne slažu, čemu da žive zajedno i jedno drugome zagorčavaju život. To ni za tebe nije dobro. Čim se tata vrati, o svemu ćemo se dogovoriti kao ljudi.

Voli te mama

Srećom, baš je u tom trenutku zatulilo jer se u meni od ovog što sam pročitao sve uskovitlalo i pobunilo i željelo izaći, pa sam na WC-u imao razlog više da puštam na svim otvorima. I tako je u tom smradu i bljuvotini započeo moj drugi rat u životu. U prvom se već stari junački borio za domovinu, a u ovom drugom ću se ja svim srcem i žarom boriti za svoju obitelj.

* * *

U školi mi se opće stanje malo pogoršalo, ali to nije bilo ni u kakvoj svezi sa situacijom doma nego je isključivo bilo zbog rezultata koje sam postigao na zadnjim testovima i ispitivanjima.

Ali bez obzira na sve te uspjehe, mi smo i dalje zdušno organizirali i igrali nogometne utakmice u trajanju do prve uzbune. I dalje smo gubili, i dalje je Dado igrao protiv nas, a ja kao lud

branio baš njegove udarce, jer je još uvijek hodao s mojom Marinom. Međutim, krajnji rezultat je bio sve tjesniji i tjesniji, a sama utakmica neizvjesnija, jer se i naša momčad sad već brojčano značajno pojačala. Sad smo si i mi nesagledive količine kondicije nakrcali u pričuve i mogli smo se mijenjati i trčati kao i oni, samo što nas je malo mučila neuigranost budući da nam je ekipa bila gotovo kompletno nova. Naše nadigravanje je u međuvremenu preraslo u pravi turnir, jer se pojavila i treća ekipa u koju smo se bojali ući, bez obzira na to što su najbolji i što su sve pobjeđivali, jer je bila sastavljena od đaka čiji su starci poginuli ili nestali u ratu. Njih je bilo najteže pobijediti i mi ih nikad nismo, budući da su tukli i škaljili kao da smo im mi krivi za smrt roditelja, a sudac protiv njih, tijekom čitavog tog nadmetanja, nije dosudio ni jedan jedini prekršaj. Jedino tri auta i jedan korner. Tu nam ni Dado ne bi ništa pomogao. Tako je ta akcija organizacije nogometnih susreta, a u svrhu podizanja duha i morala, ispala čisti promašaj, jer smo mi, gubeći utakmicu za utakmicom, istina nešto malo podizali duh i moral protivničkim ekipama, ali totalno i nepovratno sunovratili svoj vlastiti.

* * *

Što se pak tiče dragocjenosti o kojima već duže vrijeme nisam napisao ni slova pa bi još moglo ispasti da sam bezobziran i bezdušan tip i da me se tuđa muka ne tiče, i nadalje su bile predmet velikog interesa našeg kućnog lopova i njegova hobija, ali se ja nisam više imao vremena još i u to upuštati.

* * *

Ljubavni život u ratu, o kojem sam prisiljen na ovom mjestu nešto napisati, čisto je govno. Sam rat proizvede toliko muke, boli i patnje da nemaš više nikakve potrebe da si još dodatnu

muku, bol i patnju prizivaš s pomoću ljubavi. Zato ti je najbolje da je se okaniš, premda je to jednako dobar savjet i za mirno razdoblje, osim ako nisi zaljubljen. Jedine dvije sretne ljubavi u ratu koje sam ja imao prilike vidjeti su ljubav moje stare i ljubav moje Marine. Moje stare s onim kretenom i moje Marine s onim Dadom. Moj stari, hvala Bogu, o tome nema pojma, on će to, prema zakonu o spojenim posudama i zakonu o uzrocima i posljedicama, saznati posljednji, ali zato ja znam sve, a prema eskimskoj poslovice, tko posjeduje znanje, posjeduje čitav svijet. Popišam ti se ja na taj svijet. Onaj Dado mi se svaki dan pod svakim odmorom prešetava s Marinom tik ispred nosa pa je sad i onaj kreten od stare, ohrabren takovim razvojem događaja, počeo staru dovoziti doma i onda, umjesto da mu stara opali šamarčinu, još sat vremena laju u autu.

A auto, ej čovječe, to nije auto, to je čudo tehnike: felge, zimske gume za sve prilike i uvjete, karburator je takvo savršenstvo da mu izgleda fergazer i rasplinjač uopće nisu potrebni, nigdje hrđe, iznutra sav u kratko šišanoj janjetini, brisači s dvije brzine i, što kreten voli najviše naglasiti, odlični liger zicevi i odlični amortizeri, plus niz drugih čuda za koja ja ni ne znam, ali mora da postoje, jer se pila stvarno kreće cestom. Jest da kretena mrzim iz dna duše, ali mu pilu obožavam. Puno bih mu toga ja mogao oprostiti i zaboraviti i progledati kroz prste da me samo koji put profura u pili ispred moje Marine i moje škole. Ovako sam morao biti hladnokrvan i nemilosrdan. Kad bi stara stigla doma, već bi se s vrata derala:

– Onda, kako ti se sviđa?

– Nije bogznašto. Ne volim zelenu boju, fali mu 17 kubika, 9 konja, ubrzanje do sto, ali čujem da ima liger ziceve i dobre amortizere.

– Ja tebe ništa ne razumijem. Nisam te pitala za školu, nego za mog prijatelja.

– A to? Bio bi prava faca i sve naj da već nisam upoznao svog tatu. Ovako je, ako ne vrijeđam tatu da ga uspoređujem s ovim dronjkom, čista nula.

A stara je znala da lažem ko pas i da je kreten ljepši, bogatiji i možda čak i mlađi, ako je kod lešina iznad trideset još uopće umjesno govoriti o mladosti. Pomalo se i meni sviđao. Navodno bi sljedeću subotu trebali svi skupa ići na izlet u Zagorje, u toplice, ako dan ne počne uzburkama. Izlete sam obožavao, a bogme u ovim mojim godinama i toplice će mi dobro doći.

– Znaš, u ponedjeljak će sve ispričati svojoj ženi. Nema razloga da se razidu kao divljaci i da više ne održavaju odnose kad imaju djecu. On ima dvoje djece malo mlađe od tebe pa ćeš se bar imati još s kim družiti, a ne stalno s onim slijepcem.

Navodno da ima kod kuće psa i kanarinca, da mu je kuća sva u cvijeću i vočkama i da ćemo se mi u nju useliti, a njegova žena će se vratiti svojim roditeljima jer je invalid pa se onda više nema tko o njoj brinuti. Klince će podijeliti popola, što je mene sledilo zbog pomisli da se i sa mnom tako postupi. Staroj sam predložio da, kad je već sve tako krasno i idealno, da ti klinci sigurno i mucaju, ili bar samo jedan, i da onda svakako tog zadrže, a onog drugog najure s invalidnom mamom da mi staru ne bude sram kad ja progovorim. Da, nažalost, tamo nitko ne muca.

– Bojim se da onda neće biti ništa od selidbe.

* * *

Stvarno sam u tim trenucima volio svoju staru. Bila je puna životne radosti i vedrine koja se nezadrživo prelijevala na sve strane i preko svih prepreka i brana, i mi smo uživali kao rijetko kada. Još nas je na kraju svakog dana jedan dan manje dijelio od izleta. Ali volio sam ja i svog starog, iako sam to gotovo već i zaboravio. I trebalo je nešto s tim u vezi učiniti, i to pod hitno. Toliko hitno da sam s akcijom počeo već sutra.

Sutra sam u školi zamolio Marinu može li mi posvetiti pola sata i sedam minuta da je nešto zamolim, da se s njom posavjetujem, da mi pomogne riješiti jedan veliki životni problem, na samom pragu mog odrastanja, a u svrhu iznalaženja pravog puta i zauzimanja ispravnog stava, s posljedicama koje bi mogle biti pogubne za širi krug ljudi i na dulje razdoblje, ako se napravi prvi krivi potez, koji bi zatim poput domina mnoge sudbine povukao u grotlo besprizornosti i beznađa. Odmah je pristala. Obožavala je velike riječi i duge rečenice koje su izgledale pametne i koje ne razumije, a ovo je bila rečenica koju nitko nije razumio i najduža koju sam ikada smislio, a još je izgledala tri puta duža dok sam je ja izmucuo. Bar neka korist od mucanja. Osim toga, ženskom intuicijom je našnjofala da se tu radi o nekom masnom traču, a na tu mast se ženske najlakše zaflekaju. Samo su joj se oči zacaklile od uzbuđenja i sreće kad je skužila da će saznati neku tajnu, da si malo i bezuspješno s njom vježba časnu riječ i sve ostalo. Časna riječ je ona glupost koju obećaš prije nego saznaš, a koju poslije, kad okolo na sve strane rastrubiš, moraš pogaziti.

– Što se dogodilo?

– Stara mi se skurvala.

– Isuse Bože, ne mogu vjerovati, ma je li moguće? I što sad?

– Sad ćemo tog njezina kretena tako isprepadati da će na moju staru zaboraviti zauvijek.

– A kako misliš da ćemo ga to ti i ja isprepadati?

– Tako da mu napišemo nekakvo prijeteće pismo od kojeg će mu se dah zalediti.

– I kako znaš da će se on pisma prepasti?

– Tako jer je totalni trtaroš. Cijelo vrijeme priča o ratu i kako bi on sve to za jedno poslijepodne sredio kad bi ga pustili i kad bi ga se pitalo, ali ga ne puste i ne pitaju, a znam da je po-

tegnuo najdeblje moguće veze i potplatitio na sve strane koga se god moglo potplatiti samo da ga ne zovu u vojsku. A osim toga, prema riječima moje stare, izgleda da pati od pismofobije, a tu je opaku bolest zaradio valjda zato jer nije prao ruke, a nešto je petljao s pismima. Bilo je to još u ono davno doba kad su svi živjeli sretno i zadovoljno, kad problemi nisu postojali, kad su ratovi gostovali po tuđim domovinama, kad se samo izmišljalo kako bi se ljudima činilo dobro, kako bi ih se uveseljavalo i kako bi im se pomagalo. I tako je izmišljena i jedna vrlo korisna igra za odrasle u kojoj si samo trebao poslati dva-tri pisma u nepoznato, a sa svojom točnom adresom i s po 10 maraka u pismu, a nakon toga bi poštar mjesecima teglio novce na tvoju adresu iz svih mogućih dijelova svijeta. I kad je poštar jedno pro hladno jutro skužio da on već mjesecima tegli ko volina i da se to njemu kralježnica savila do poda, i to samo zato da se striček kreten igra, takav mu je vritnjak i flisku odvalio odmah s vrata da kreten sad dobije proljev i kad razglednicu primi u ruke. I zato se, veli mi stara, takove bolesti prema medicinskoj terminologiji nazivaju jako prijemčljive.

– I što ti onda ja tu trebam?

– Prvo, da mi pomogneš sastaviti pismo i drugo, ja nemam kompać, a pismo mora

izgledati profesionalno i vrhunski, a tu mi samo ti možeš pomoći.

– I kud ćeš onda s tim pismom?

– Poštom na kućnu adresu i na radno mjesto. Pod brisač od auta, u auto kroz poluotvoren prozor. Bit će to jedna široka i sveobuhvatna akcija.

Opalila mi je pusu u obraz i rekla da do sutra ujutro imam gotov tekst, ali neka i ja smislim svoj, pa ćemo tek onda ispisati pismo na kompaću.

* * *

Te noći oko nisam stisnuo, što zbog teksta, što zbog puse, a to se ujutro primijetilo i na Marini. Prvi smo sat odmah markali, zavukli se u podrum i počeli raditi na prijetećem pismu. Ona svoje pismo nije mogla ni pročitati koliko je bilo prijeteće i strašno, pa sam ga ja morao umjesto nje:

Ako je ljubav posrijedi

Sve vam se oprašta i sve vam vrijedi

A ako nije

Ostavite je što prije

Romeo i Julija

Ja sam pustio suzu koliko me se dojmilo jer znam da je to ustvari napisala meni, ali mi je bilo jasno da onaj kreten nije opet baš takav kukavac pa da bi se nečeg takvog prepao. To sam joj tako lijepo i obazrivo rekao, pazeći da je ne povrijedim, da sam je na kraju i rasplakao. Onda smo zagrljeni skupa plakali oko dvadeset tri minute i sedamnaest sekundi i na kraju potpuno zaboravili na prijetnju. Ona se, na sreću, sjetila baš kad sam je htio poljubiti.

– Što ćemo sad? Što si ti napisao?

A moj džep pun papira na kojima jedino što se jasno razabire i vidi je to da je netko na njima izgubio cijelu noć. Sve neki kanarinci, djeca, invalidna žena i riječ smrt napisama na svim mogućim pismima, od klinastog preko slikovitog do kineskog. Nisam ništa pokazao. Ispao mi je jedan na kojem je pisalo:

Čavlom po autu

Nožem po gumi

Gade umri

Autorasparač

Brzo sam ga gurnuo u džep, ali ga je Marina uspjela toliko pročitati da me pohvali kako je to krasno napisano i gotovo me toliko ohrabrila da sam ja već skoro izvadio i ostale gluposti, ali je, na sreću, odmah dodala:

– Nema nam druge nego na posao. Pa smo mi markirali i ostalih pet sati, dok konačno nismo sastavili užasno zastrašujuću poruku koju smo se već bojali i pročitati, toliko je bila strašna.

Ne radi svinjarije i psine

Da bi tuđe žene obrukao

Jer će te stići metak iz daljine

Kud god da se ti zavukao

Zoro Osmrtnik

Opet smo plakali petnaest, šesnaest minuta i četrnaest sekundi, a onda je Marina otrčala doma to ispisati na kompać, a dogovor je bio da se nađemo u pet sati popodne na istom mjestu. Još mi je iskreno priznala da s Dadom nikad ne plače.

* * *

Došla je točno u pet i četiri minute i trideset devet sekundi s fasciklom punim prijetećih pisama. To je bilo čisto umjetničko djelo, tekst kao da ga je sam Pitagora izradio, kako je bio precizan i uredan, a u pozadini preko cijelog lista mrtvačka glava s dvije prekrizene kosti, koje mislim da su izvađene negdje iz noge. Da ne povjerujem svojim očima što sve taj Marinin kompać može. Ludnica. Ako ga to prijeteće pismo, mislim onog kretena, na licu mjesta ne ubije, bit ću prisiljen da na njega nahuckamo Marinin kompjutor osobno.

Čim je dovezao staru, skočio je u dućan po cigarete budući da mene nije vidio nigdje u blizini da mu, kao obično, ja skočim. Marina i ja čučali smo sakriveni u grmlju susprežući dah od

straha pred poslom koji nas čeka. Ja sam strah i sakrivenost još iskoristio da malo švrljam po Marini, a ona je strah i sakrivenost iskoristila da mi zvekne šamarčinu, što je bio sam dar s neba budući da sam ja na kretena već zaboravio kao na domaću zadaću. I dok je kreten češljem popravljao frizuru prije nego će ući u dućan i dok je u dućanu fulirao prodavačicama, oblijepili smo mu auto pismima kao da se radi o mjestu zabranjenom za plakatiranje. Kad smo mu dio poslali poštom, još nam je ostalo četrdeset sedam prijetećih pisama, koje smo, ne budi lijeni, podijelili okolo po naselju, stavljajući ih u poštanske sandučiće. Na kraju obavljenog posla, Marinu sam počastio sladoledom od love koju mi je baš kreten zadnji put dao. Bili smo sretni i zadovoljni nakon što smo obavili jedan tako značajan i opasan posao, a sve bez ikakvih žrtava i komplikacija i dok smo se tako sretno i zaljubljeno gledali, Marininu ljepotu je, samo naoko, narušavala čokolada sa sladoleda koja se topila i koja joj se cijedila niz prste i iz usta preko brade niz vrat. Meni je obraz još uvijek bridio, podsjećajući me na veličinu, a moram reći i snagu Marinine ljubavi, jer - tko se tuče, taj se voli.

Mislim da Marina i ja ponovno hodamo.

* * *

Kako sam samo lijepo prospavao tu noć, i kakve sam samo divne snove sanjao, i kako sam jedva dočekao jutro da se ponovno sretnem s mojom Marinom. Kupaonica me toliko okupirala, angažirala i zadržala da sam na kraju zakasnio i pred školu stigao posljednji - ali još uvijek dovoljno rano da čujem kako cijela škola bruji o mojoj staroj kako se skurvala s nekim kretenom - i, nažalost, dovoljno rano da vidim kako se moja Marina i Dado drže za ruke.

Steglo me u grlu kao nikad dotad, možda čak i jače nego

kad je stari iznenada zdimio u rat. Okrenuo sam se na peti i pred očima čitave škole plus nastavničko vijeće perja pokislog, mada još do maloprije tako šarenog, dotjeranog i namirišanog, uputio se mom Sljepku na dvanaesti kat, kat nade i utjehe. Oglasio se tek na treću zvonjavu:

- Tko je?
- A tko bi mogao biti u to gluho doba?
- Jesam li ti rekao da mi tu gore ne dolaziš!!
- Ali jako mi je važno!
- Ništa nije tako važno!!

I vrata su nakon toga zanijemila i nijema crna rupa je nastala na dvanaestom katu stan broj 24 bez ikakvog znaka života, i koliko god ja kumio i prosio, ništa se više nakon toga nije čulo, osim jedva čujnog jecanja, koje se zavlačilo u sve kutove svemira, jednog dječaka odbačenog od svih samo zato jer istinski voli.

Ti glupani od odraslih ništa ne razumiju i nikakva korist od njih i promislit ću ja još dobro hoću li im uopće odrasti. Dvanaest tisuća katova sam se ja nakon toga spuštao s tom glupom torbom na leđima do mog gnijezda ispod stepeništa, gdje sam sve do jedanaest sati i trideset sedam minuta i dvije sekunde bio sam kao rak samac, jer ni moje lutilice nisu bile doma u to vrijeme budući da utorkom, četvrtkom i subotom u to doba naganjaju smetlare po kvartu. Ništa meni nije bilo jasno, ni ljubav ni prijateljstvo, ni rat ni mir, jer sam tad imao tek trinaest godina jedan mjesec i dva dana, pa sam u toj samoći od skrovišta samo sve više podgrijavao tužni pogled s očima punim suza i teretom kao kamen na srčanom zalisku.

* * *

Kad je stara to poslijepodne slučajno naletjela na moj pogled, prenerazila se da netko u toj dobi može imati tako krvave

oči osim ako nije albino kunić ili nije pod vodom na dah dulje od dva dana, pa je otpašila sa mnom našem, sad već prijatelju, doktoru, koji je rekao mami da se nepotrebno brine, da je sa mnom sve u najboljem redu i da je to s crvenilom u očima normalno i da će samo od sebe prestati kao rukom odnešeno, samo kad počnemo izbjegavati propuh i kad prestane malog poput pršuta držati na vjetrometini, što mi je i na recept prepisao.

Stara baš nije bila jako sretna što su joj dirnuli u propuh pa je nešto gundala o tome da izgleda i medicina već pomalo gubi korak u borbi za zdravlje ako se i propuha boji, ali ništa to nije pokvarilo njezino raspoloženje koje je već šest tjedana bilo na prvom mjestu liste deset najpopularnijih. Ja sam i nadalje bio takve volje da bih se najradije bez kišobrana sunovratio s vrha našeg Žižonje da se nisam lažno ohrabrivao subotnjim izletom u toplice, mada sam pomišljao da kreten možda negdje već leži mrtav kao mrtvo more.

* * *

Vraga, uopće nije krepao. Nije mu se dogodilo ama baš ništa. I sutradan je navečer, uostalom kao i svake večeri dosad, bodar i čio stigao sa starom i ništa ja od mrtvila na njemu nisam opažao. Dapače, još me veselo podsjetio na sutrašnji izlet, što je mene, da budem iskren, tako trgnulo i izvuklo iz duboke shizofrenije da sam, na sramotu moje stare, uzbuđeno i bez pozdrava odjurio doma tražiti kupaće gaće. A navečer, dok smo stara i ja hodali po samoposluživanju i dok mi je bilo dopušteno da u kolica trpam zamalo sve što sam pomislio da bi nam moglo na izletu trebati, osjećao sam se tako sretno, uzvišeno i dostojanstveno, kao nekad kad sam za to imao sve razloge, i bio sam, sad se ne sjećam više točno što, da li princ na bijelom konju ili bubreg u loju. Na blagajni je stara izvadila iz kolica samo aparat za gašenje, malu

reflektoricu, sklizaljke i klinca od prodavačice, kojeg nisu htjeli primiti u vrtić pa su ga kupci vozili u kolicima po samoposluživanju dok mu mami ne završi smjena, jer da nam to kao neće biti potrebno u toplicama. Jedino smo se složili u pogledu klinca, ali mi svejedno nije dopustila da ostale stvari vratim u kolica. Doma smo do deset sati i pedeset četiri minute slagali sendviče i pekli kolače. Odlučili smo da sutra idemo svakako, pa čak i uzbuni usprkos, jer je za tolikih godina ovoga rata već i moj probavni sustav ostario toliko da je već pomalo bio nagluh i više nije čuo svaku sirenu, tako da ja više nisam kod svakog zvižduka bezosjećajno jurio do polovice nebodera. Svejedno, a ujedno i za svaku sigurnost, uz hranu smo spakirali i dva kompleta za donji postroj.

Navečer, u krevetu, prelilo me sve ono veselje koje je još od zadnjeg ljubavnog razočaranja i prijateljske izdaje zaostalo skriveno po kutovima moga organizma i samo sam razmišljao o sutrašnjem izletu, jurnjavi autom i kupanju u bazenima, trudeći se iz petnih žila da se ne prisjetim starog i sve kompletno pokvarim. Toliko sam se veselio bazenima i kupanju da ni pomislio nisam znam li ja uopće još plivati.

* * *

Ujutro, kao što je bilo i dogovoreno, striček kreten je došao po nas. Sve te stvari koje smo spakirali jedva smo ugorali i kad pogled samo ovlaš baciš na tu gomiletinu, odmah ti je jasno da tu stvar plivaju u izobilju. Nikako nismo mogli doznati kolika je točno temperatura vode u toplicama pa smo bili prisiljeni uzeti više kompleta badekostima za slučaj da nam bude hladno. Stara je uzela i šlake protiv ježinaca jer se sa Zagorcima nikad ne zna, oni su spremni na sve samo da ti izvuku lov.

Tu sam ja iskoristio priliku da to razlaganje kakvi su ustvari Zagorci potkrijepim i argumentiram pa sam se osvrnuo na naš

posljednji posjet toplicama kad smo još bili nekakva obitelj i kad nas je vodio stari, moj otac a tvoj suprug, a Zagorci su na korištenje bazena baš uveli namet u obliku ulaznica. Namet smo mi zaobišli zaobilazeći ulaz, ali smo se, provlačeći se ispod ograde, tako udesili katranom, kojim su lukavi Zagorci premazali ogradu uzduž i poprijeko, da smo se poslije, crni kao ugarci, kupali u obližnjem potoku u koji su se izlivali bazeni jer nas više onakve zmazane nisu htjeli pustiti unutra ni s kartama. Još smo puna dva dana nakon povratka u Zagreb bili glavna atrakcija, sve dok nismo uspjeli nekako, razređivačem, Vimom, ribačom kefom i letlampom, skinuti sav taj katran sa sebe.

– Sjećaš li se, majčice?

Stara se crvenjela pred stričekom kretenom kao da se opaljena od sunca vraća iz toplica, a ne da tamo tek idemo.

Nažalost, izlet je počeo puno prerano da bi itko od mojih protuha vidio kako je livrirani šofer u kratkim hlačama i majici osobno došao po golmana njihove prve momčadi. Sad točno, ali apsolutno točno znam kako se osjećaju zvijezde i mogu samo reći - šteta što i sami ne možete probati. Nije ništa pomoglo ni to što sam od samog početka glavu gurnuo kroz poluotvoreni prozor i uzbuđeno, poput davljenika, mahao kome god sam stigao. Od mojih nikoga. Masovno su nas sretali samo prijatelji stričeka kretena, kojih je bio pun grad, pa se svako malo netko derao za nama:

– Gle onog kretena u autu!!

Staroj je tako jako puhalo da je obrambeno bila prisiljena podignuti prozor, a nije zapazila da si ja na prozoru vjetrim uha pa bi me gotovo udavila da nisam u zadnji čas ispustio jedan visokofrekventni protuprirodni zvuk u području grla, zbog kojeg smo se skoro sudarili s glupo postavljenim nadvožnjakom.

Sad je već pomalo i striček kreten počeo s nama gubiti živce

pa je, za tako mali prostor kao što je kabina auta, neprimjereno glasno stao urlati na staru i mene da jesmo li poludjeli, što je stara morala podnositi jer sam joj ja sin. I još k tome dodao da moramo odmah na prvoj benzinskoj pumpi izvan grada tankirati gorivo, da stara ima čime platiti prije nego joj ja sve novce ne potrošim u toplicama.

Dok smo čekali na red, striček kreten se raspričao o tome kako mu netko šalje prijeteća pisma, a budući da je to staru beskrajno zainteresiralo, ovaj nam je morao ispričati sve detalje. Od toga što točno unutra piše, pa do toga što će on poduzeti.

Naćulio sam uši.

Ukratko, pišu mu i prijete najvjerojatnije četnici i kosovci zato jer je oduvijek bio Hrvat i jer je zbog toga skoro i robijao, a izgleda da ima sve više takvih kojima Hrvatska i pravi Hrvati smetaju i ne idu nikako u račun, pa ih se želi zaplašiti i otjerati sa stoljetnih ognjišta, ali su u njegovu slučaju na tvrd orah naletjeli jer on zna što treba s takvima i samo moli Boga da ih sretne pa da ih kao mačiće podavi svojim rukama. I nije im dosta da mu vrijeđaju ustaško dostojanstvo nego bagra još zahtijeva da im se isplati sedamsto tisuća maraka.

– Sedamsto tisuća maraka?!

– Da, a što se čudiš. Kao što znaš, prve sam velike novce zaradio putem onih pisama i onda sam, ne budi lijen, te novce oplemenio tako da sam ih uložio u štedno-novčanu zadrugu uz vrlo visoke kamate. Novci su se množili poput neopranog suđa i ja bih se svako jutro budio sretniji za ponekog tisućaka. I dok su neki budalaši i nevjerni Tome, pazi sad, kad imamo svoju državu i ne gnjete nas tuđin, podizale uloženo, ja sam samo ulagao i ulagao. I danas, kad zbrojim sve te kamate i glavnice, ispada da imam sedamsto tisuća maraka koje mi, istina, zbog rata i drugih objektivnih okolnosti nisu momentalno u mogućnosti isplatiti.

Kako se miris bogatstva širi okolinom kao dječje želje prodavaonice igračaka, banditska bagra me je odmah namirisala i sad od mene traži sedamsto tisuća maraka, i to u apoenima od dvadeset i pedeset maraka, i još traže i ručni sat marke Darwil kakav nosi tvoja mama.

Naravno da im on to neće platiti, iako bi mogao, ali nije valjda lud. Policiju neće obavijestiti jer mu nešto govori da bi i netko iz policije mogao biti u sve to skupa umiješan, nego će na dogovoreno mjesto otići sam, da sam konačno taj bandi stane na kraj.

– Zar stvarno to piše?

– Od riječi do riječi!

Stara ga je gutala očima, čudila se njegovoj hrabrosti i zabrinuto uzdisala.

Zašutio sam i bilo mi je jasno kao dan da smo starog nepovratno i zauvijek izgubili jer protiv ovakvog lažova je istina apsolutno zahrđalo malokalibarsko oružje i kratak sam bar za asa i cenericu. No, malo pomalo, počela je ona pokazivati blagu sumnju u tu priču, kako u području iznosa, tako još više u području hrabrosti, pa se nazirala i prva pukotina u toj vezi, a iz koje mi se pričiniilo, da se ponovno naviruje moj stari. Upravo u tom trenu je prodavač izustio:

- Molim platiti!

Stara i ja smo istovremeno pali pod sjedišta tražeći na podu auta bar jedan dobar razlog da ne platimo, pa kako smo ga jako dugo tražili, na kraju smo ga i našli, jer je striček kreten morao platiti budući da je prodavač poludio i izgubio živce od čekanja. U toj igri smo stara i ja bili apsolutno nepobjediv dvojac na pariće.

Striček kreten se toliko ušeptrljao prekapajući po dokumentima i sve nudeći bezbroj načina za plaćanje za koje ja u životu

nisam nikad čuo ni da postoje, od nekakvih čekova, deviza, bonova, pa sve do, pazi sad, plastičnih kartica, što je mene užasno začudilo i iznenadilo jer sam ja imao jedan dosta nemaran odnos prema plastici pa sam plastične vrećice i boce našutavao uzduž i poprijeko čitavog naselja, i pojma nisam imao da se razbacujem sredstvima za plaćanje.

Na kraju je prodavač nasjeo lažljivom stričeku kretenu i, umjesto da mu normalno naplati u kunama, dao se nasamariti i dopustiti mu da se umjesto svega samo potpiše na nekakav komadić papira. Odrasli stvarno znaju ponekad biti naivni i glupi kao mala djeca. Nije jadan znao s kim ima posla.

I tako smo nakon peripetija na pumpi konačno krenuli prema toplicama. No, malo poslije drugog semafora spazio sam kako nas jedan plavi auto pokušava sustići i kako nam daje nekakve signale da stanemo.

– Izgleda da nas onaj plavi auto, lijevo iza nas, pokušava dostići.

– Stvarno, gle idiota kako juri za nama. Ne samo to, nego izgleda da mi i prijeti šakom. ISUSE I MAJKO, PA NIJE VALJDA TO JEDAN OD ONIH RAZBOJNIKA IZ PRIJETEĆEG PISMA?!?!

– Meni se baš čini da je. Ako dobro vidim, drži nešto crno u ruci kojom maše. Čini se da je to bomba!!

– Bježimo, pobit će nas bez milosti!!

I tu je počela jurnjava na život i smrt po čitavom gradu. Mi smo jurili, a on nam je bio stalno za petama, i kroz crvene semafore i kroz pješačke zone, i u suprotnom smjeru, skrivali smo se u slijepim ulicama, dvorištima, haustorima, na pješačkom prijelazu, ali sve uzalud, jer stalno je bio iza nas. Okrenuli smo glave i gledali na suprotnu stranu, pjevali “Hrvatine”, za svaku sigurnost i neke srpske pjesme, ali ništa i nitko nam nije imao namjeru po-

moći. Policija najmanje, jer je tijekom ove knjige već bjelodano pokazano da se policija nije bavila problemima životne ugroze, tako da je plavi auto s te strane bio bezbrižan kao golub na grani. Postao je nešto poput naše sjene. Već se osjećao zadah smrti, a stara i ja smo se već pomirili s gorkom sudbinom da danas neće biti ništa od kupanja. Na sljedećem mostu, kad je bilo očito da će nas plavi auto sustići, striček kreten je naglo stao, otvorio vrata auta, izjurio van poput munje i “buć”, bacio se u Savu. Za razliku od nas, ovaj ni pod koju cijenu nije htio propustiti današnje kupanje.

– Oprostite gospođo, jedva sam vas sustigao, suprug vam je zaboravio dokumente na benzinskoj pumpi.

– Hvala Vam gospodine i doviđenja!

– O kretenu, kretenu jedan!

Urlala je moja raspižđena stara nagnuta pod most na išček-zlog stričeka kretena, koji je nestao kao da je u solnu kiselinu skočio i koji nas je ostavio s autom i sa svim tim stvarima a bez ikakvih daljnjih uputa, urlala pod most pod kojim je vladao blaženi stoljetni nepomućeni mir tek s nekoliko duboko zamišljenih ribiča koji tu namaču svoje plovke još od Austro-Ugarske. Auti su trubili kao ludi dok smo mi vadili stvari iz auta, a onda se natovareni kao mazge uputili prema tramvajskoj stanici. Da nam izlet ne propadne u totalu, uzverali smo se na peticu koja vozi ukруг i kružili smo gradom tako dugo dok ja nisam smazao svu klopnu. Za sve to vrijeme stara se samoj sebi nije mogla načuditi: te kog li je vraga vidjela u tom kretenu, te gdje li su se mogle zagubiti i nestati antižežinac šlake od starog, pa usput da bi mogla nazvati starog da ga malo čuje jer se već duže vrijeme nisu čuli... Zaista, baš bi mogla.

A ja sam samo tiho pjevušio:

Ne radi svinjarije i psine

*Da bi tuđe žene obrukao
Jer će te stići metak iz daljine
Kud god da se ti zavukao*

* * *

Bio je to moj najljepši izlet u životu, iako nitko živ u tramvaju nije mogao pogoditi, koliko god se kladili, kuda smo to mi naumili. Poslije sam onakav velik još i sjedio mami u krilu i pričao joj najljepše priče o mom tati, junaku i heroju koji je otišao u rat a da nije morao, koji je sve poduzeo da nas zaštiti, obrani i vrati nam dostojanstvo. E sad, što se tiče dostojanstva, tu smo se više osjećali kao posrani golubovi, jer dok smo sjedili jedno nasuprot drugome, ali i nasuprot upravo minulim događajima i nemilim činjenicama, postalo nas je odjedanput sram svih naših postupaka: i kako smo se brzo i lagano odrekli tate, i kako smo ga prodali za malo šarenih iluzija, za vožnju autom, lažna obećanja, bezvezni izlet i izmišljeni lažni život bez ikakvih obaveza i dužnosti. Nasjeli smo na laž i bilo nam je još tri puta teže i gore kad smo shvatili, pogotovo mama, koji kreten nam je prodavao tu maglu. Postali smo svjesni u kakvo sranje smo se uvaljali jer istina je obično govno i vrlo često užasno boli. Na poslijetku smo se kao dva osuđenika na smrt privili jedno uz drugo, što nikako nije bilo primjereno našim godinama, ali jest našoj situaciji, samo da nekako odmah, ovdje u tramvaju, podijelimo tu zajedničku bol koja je upravo bila u fazi računске operacije množenja. Na ovom mjestu mogu još samo dodati da su ljudi bezosjećajna stoka jer nas je kontrolor izbacio iz tramvaja, a staru je još i zapisao, tvrdeći da je trajnost karte dva, a ne šest sati.

Kad smo stigli doma, prvi put nakon puno vremena nisam otrčao u svoje skrovište među lutalice, nego sam se zavukao mami u krevet, pa smo do dva sata i jedanaest minuta i trideset

šest sekundi neprestano jedno drugome davali obećanja.

* * *

Sutradan ujutro kretenčina je imao toliko obraza da nakon svega, pomislite, staru još nazove telefonom, što je mene prisililo da se pretvorim u prislušni aparat. On je, kaže, uspio izvući živu glavu i jako mu je drago da se to i nama dogodilo, i može li mu stara posuditi dvjesto tisuća maraka jer je svojih dvjesto tisuća izgubio u Savi, i dati mu onaj sat marke Darwil, a u svezi one prijetnje o kojoj nam je pričao, ako se sjećamo.

– Marš, kretenu jedan, i makni se od mene da te više nikad ni ne vidim ni ne čujem!

I pljus slušalicom po telefonu.

Bože, kako sam bio ponosan na staru. Stvarno je guba i komad, i mogu reći - što se, istina, u ovakovim prilikama, a pogotovo za osobe takvog spola kao što je stara, obično ne govori - moja stara stvarno ima jaja.

Ja sam svoj rat dobio, tu više nije bilo nikakve dvojbe, samo da još stari dobije svoj, pa da ponovno zakrpamo našu obitelj.

Mirno spavaj, tata, ja nam čuvam mamu.

* * *

Ni škola mi se više nije činila tako užasnom, ni teškom. Ocjene su se vidno popravljale, što opet nije imalo nikakve veze sa situacijom doma, nego isključivo s postignutim rezultatima na testovima i ispitivanjima.

Slijepko mi se počeo malo čudno ponašati, ali to me više nije toliko peklo kao onda kad me najurio s dvanaestog kata. Navodno će otići nekamo gdje slijepce više cijene, jer se kod nas malo razočarao, a mislim da je spomenuo Švedsku, Finsku ili Sjeverni pol, jer tamo je preko šest mjeseci noć, pa ti je pola godine čisto svejedno jesi li slijep ili nisi jer su onda slijepi i oni kraj zdravih očiju, a ovi naši pravi slijepci, koji cijeli život ništa drugo ne rade nego se upravo pripremaju i vježbaju za jednu takovu situaciju, tamo su kao navinuti i u nenadoknadivoj su prednosti pred ostalim invalidima upravo zbog te svoje noćne iskoristivosti, tako da ih se tamo koristi isključivo kao turističke vodiče. Meni je iskreno bilo žao da će mi otići, ali ja tu ništa nisam mogao, pa sam mu samo poželio sretan put. Zar sam mu mogao poželjeti da, nedajbože, progleda sad kad je konačno stekao sve uvjete da upravo zbog svoje mane bude u prednosti pred svim tim sjevernjacima. Ako ne zna kud će s reflektoricom, neka mi je slobodno ostavi, da nije sama i da je ja stalno podsjećam na njega. Reče da će je ipak zadržati, jer još uvijek se nada da će jednom progledati.

A kog se onda vraga gura na sjever?

* * *

Sirene su sve manje tulile, rat je protjeran daleko od mog grada, a starog su u međuvremenu vratili, što mi nismo znali, u okolici Zadra. Taj zna uživati, cijelo je vrijeme na moru, a mi se ni toplica, na sreću, nismo uspjeli dokopati.

I dalje smo igrali nogomet do prve sirene ili dok neka ekipa prva ne uvalja šest golova, jer znao je proći i cijeli dan a da ništa ne tuli. Tih dana i ratna se sreća počela okretati na našu stranu. Dadu i kompaniju smo isprašili sa 6:5, a u finalu je bilo gusto i napeto do te mjere da je publika napuštala igralište jer se to više nije moglo gledati. I onda sam ja jednu loptu ispucao skroz naprijed, pred protivnički gol, točno na glavu malog Cice, koji se, dok nitko nije o njemu vodio računa i pazio na njega, probio skroz do šestog razreda i nije bio više onakav mali kao u trećem, pa im je bogme tom glavom i zbičio golčinu. Oni na centar, a sirene odsviraju kraj tekme. I evo na što se točno misli kad se veli da se ratna sreća počela okretati na našu stranu.

Sutradan ujutro u kvartu se nenadano pojavila policija. Bili smo sigurni da im je konačno dolijao lopov koji je još uvijek mastio brkove našim dragocjenostima, ali policiju uopće nije zanimalo to, nego je posrijedi neobjašnjivo povećan broj nasilja među bračnim parovima u našem naselju i da je pokrenut neuobičajeno velik broj zahtjeva za rastavom braka. Izgleda da je neki idiot ubacio neku glupu i provokativnu pjesmicu u poštanske sandučiće. Sad upravo to istražuju.

Tako je ispalo da nije samo moja stara šarala i da nije ona nikakav poseban slučaj, već se to pokazalo općeraširenom pojavom. Čini se da u ovom našem naselju toliki imaju putra na glavi da se nitko neće usuditi ništa reći mom starom o vezi onog zaboravljenog kretena i posrnule stare.

* * *

Od kada smo Dadu i njegove šepavce razbili u paramparčad i osvojili finale i od kada policija švrlja po našem naselju a u svezi s ucjenama i prijetnjama, za što se do pet godina strogo leži, Marina lovi svaku moguću priliku da ulovi moj pogled ili, što joj

je još slađe, mene samoga na krivoj nozi. Ali sad sam ja već stari iskusni mačak, kako iz područja ucjene i prijetnje tako i iz područja čiste i nepatvorene ljubavi, pa se ne dam tek tako navući na tanak led. Gdje je bila i što je mislila prije, kad sam joj ležao kao na tanjuru. Onda je još možda i imala neke šanse.

Se la vi, bejbe.

* * *

Zazvonio je telefon.

– Halo!

– Halo, tata pri aparatu.

– Bog, tata, nemaš pojma kako si me obradovao i kako mi je drago da te čujem.

– Sljedeći vikend sam slobodan pa se spremam doći u nedjelju.

– Pa zašto onda ne dođeš na cijeli vikend?

– Još se uvijek derem i budim noću.

– Pa nema to nikakve veze. Ja još uvijek mucam, pa me mama svejedno nije otjerala. Ne znaš koliko će mami biti drago. Želiš je na telefon?

– Ne, samo sam tebe htio čuti.

Sranje. A već se s ove naše strane gledanja činilo da se život ponovno vratio u naš dom.

– Tko je bio?

– Tata je zvao. Dolazi za vikend i jako se veseli da će nas opet vidjeti.

– Je li pitao za mene?

– O drugom ničem nismo ni razgovarali.

– A što te onda tako zabrinulo?

* * *

Došao je i taj vikend. Ja sam se staroj izlagao da je stari ponovno zvao i da ne može nikako doći na čitav vikend, ali da će svakako pokušati doći u nedjelju. Stara je bila uzbuđena, uređivala se i spremala kao i u kretensko vrijeme, ako ne i više. To mislim zbog toga jer je ovaj put napravila veći broj pramenova. Čini mi se da cijelu noć sa subote na nedjelju nije ni oka sklopila, iako je nisam čuo da bi se drala poput pavijana.

* * *

Opet zvoni telefon. Samo malo.

To je bila Marina. Zanima se je li mi danas rođendan i je li policija išta otkrila u svezi s nama. Je, danas mi je rođendan, i to, pazi, četrnaesti, a sve se pitam gdje je bila prvih trinaest, a od policije nikakve koristi. Ulijenio ih je rat.

Ako me nastave prekidati, neću nikad završiti ovu knjigu. Svejedno, makar to nema nikakve veze s ovom knjigom, moram vam reći da se danas nadam čistokrvnom i kremšnitama.

* * *

Stari je došao oko deset i sedamnaest i otišao oko pet i dvadeset dva. Bio je to jedan od najhladnijih dana kolovoza (+25,7°C), pa se led između stare i staroga uopće nije topio. Stari je bio mršav kao hijena, imao je podočnjake poput sove, neobrijan ko terijer, drugim riječima totalno zapušten i da još nije mirišao na destilat, više bi spadao među moje lutilice nego ljude. Stara onakva dotjerana doimala se, među nama, kao ljepotica u ubožnici. Naime, ni ja si još uvijek nisam obrijao brčiče.

Toliko se napadno nisu razgovarali da sam ja morao preuzeti štafetnu palicu pa sam lajao za sve troje i s tolikim žarom i željom da i njih nekako navedem da progovore da sam prestao

mucati. To je stara otkrila tek drugi dan za doručkom, koliko nitko taj dan nije obraćao pažnju na mene, nego su se radije durili svatko u svojoj kuli bjelokosnoj.

Tek kad sam počeo pričati o Sljepku, stari je živnuo poput ljenjivca na podnevnoj žegi i morao sam mu sve ispričati o našem druženju i našim razgovorima, o kupnji reflektorice, kako me potjerao, ustvari nije pustio u svoj stan i zašto, i da li se s kim druži i sastaje. Zar je toliko bio bolesno ljubomorani na mog prijatelja Sljepka. Je li gluh i odsutan duhom toliko da me to pita sad nakon što jedan sat ni ne pričam ništa drugo nego o jednom krasnom i toplom druženju. Zašto me pita dolazi li mu tko drugi, druži li se i s kim drugim osim sa mnom i kad i kamo odlazi. Pa u ovom naselju on je jedini slijepac a ja jedini mucavac, pa smo mi jedini i činili društvo invalida naselja, i kao takvi smo se i sastajali, osim još pokoji slijepi jadnik koji bi došao vidjeti što Sljepko radi, pa bi onda izmjenjivali neke čudotvorne lijekove i recepte od kojih će navodno i gori slijepci od njih progledati i smijali se tome i veselili kao da im se vid već vratio, a nije. Da kad odlazi na taj sjever, pojma nisam imao, osim uskoro.

Bojim se da nam se stari kvari sve više i da mu se noćno ludilo već spušta do duboko u dan. Otišao je gotovo bez pozdrava, a ja sam staroj pokušao dignuti raspoloženje prokušanim receptom šarenih laži, no stara je već bila premazana s dva zaštitna kretenska premasa i više nije pušila balone, klaunove, cirkus i vedri propuh. Kad se jednom opečeš, samo sirovo i krvavo meso jedeš pa se poslije pitaš od čega li si ljut, namrgođen i opak.

Kako je sve skupa krenulo, sve mi se čini da ću na kraju još i za stričekom kretenom tugovati.

* * *

Moje dangube u školi i ja bahato smo uživali u stečenoj slavi pa nismo više htjeli igrati ni nogomet, što je protivnike dovo-

dilo do ludila, jer da smo im dužni pružiti revanš u ime nekakvog fer pleja. Nakon četiri godine uzastopnog nogometnog pušenja nismo mi bili nikom ništa dužni, pa ni revanš. Na to su uostalom mogli misliti da su bili pametni kad su gubili, a ne da sad okolo po školi ružno pričaju o nama. Uostalom, tko gubi, ima se pravo ljutiti. To je tako odvajkada. Ne govorim vam to ishitreno i bez veze, to iz mene progovara golemo nataloženo iskustvo stečeno s tim u svezi.

* * *

Svi polako, ali sigurno tonemo ponovno u dobru staru shizofreniju. Stara se zapustila; pramenovi su otišli; Marina me više neće ni pogledati, opet voda po školi onog gubitnika Dadu; Sljepko samo priča gluposti, non-stop mu nešto smeta i cijelo vrijeme nešto prigovara, kao da gubi a ne da dobiva u ratu. Čak su i uzbune ponovno živnule. Sad pucaju po nama i izravno iz Bosne. Ja sam ponovno pun buha i uskoro se nadam ponovnom mucanju. Jedino je u školi stanje pod kontrolom jer me već duže vrijeme nitko ništa ne pita. Čak ni Pitagora. To što me svaki dan ispituje pedagogica i psiholog, to je čista zeka i to mi uopće ne dopire do imenika.

I tako jedne obične ratne srijede umjesto u školu otišao sam na flipere i videoigrice i kad sam za minutu i dvije sekunde sprašio posljednjih pet kuna u mom dosadašnjem životu, ostao sam još sljedećih pet sati i dvadeset šest minuta da bih, svaki put kad se gazda okrene, svom snagom mlatnuo, nogom ili rukom, tu bagru od flipera da ih naučim pameti i da si jednom zauvijek zapamte da novce treba zaraditi a ne otimati.

Odjedanput, dok sam se lijeno vraćao prema skrovištu, sa svih se strana sjure vojna policija i vojni specijalci prema našem Žižonji za kojeg bih ja ruku u vatru mogao staviti da pod milim Bogom za ništa na ovom svijetu nije kriv. Kako se čovjek lako prevari. Kad su ga opkolili da više nije imao kud, počeli su mu se ubacivati u utrobu, a na glavu mu se spustio helikopter iz kojeg je, čini mi se, isteturao moj stari. Nisam mogao vjerovati svojim niškoričnim očima jer je ispalo da mi ih je uvijek dosad slijepac otvarao, pa sam ih istestirao na blizinu i brzinu testom *koliko prstiju vidiš?* Tek mi nakon toga ništa nije bilo jasno: ili sanjam, ili film snimaju? Svejedno sam odjurio u Žižonju, pa makar radi mene morali ponavljati kadar, da tu neobičnu i uzbuđujuću vijest javim Sljepku. Kad sam se kao magla polako i oprezno izvlačio iz lifta na dvanaestom katu, samo što nisam umro od iznenađenja. Vrata Sljepkova stana razvaljena, stan pun specijalaca. Sljepko leži savladan na podu s liscama na rukama i tužnim slijepim pogledom gleda prema meni, dok moj stari zapovijeda situacijom.

– Tata, za ime Božje, pustite ovog jasnika, taj ne bi ni muhu zgazio. Ljudi, pa ovo je čista zabuna. Što može slijepac biti kriv, zar je dotle došlo da se i slijepih bojimo.

I vidim sve je ludo i svi su ljudi, a ne samo moj stari, vrane su im ispile mozak, a vrlo vjerojatno i taj prokleti rat, alkohol i karte, i nitko da se nasmiije i okrene na šalu, i dalje su svi smrtno ozbiljni i beskrajno čudni, a moj stari najčudniji od svih i još mi se čini da je i glavni u cijeloj toj sramoti:

– Ajde, sine, vrati se u školu, bolje bi bilo za tebe da ovo nisi vidio. Uvijek guraš nos tamo gdje mu nije mjesto.

Kad sam čuo da je i do sada uvijek normalni, staloženi i pre-dobri Sljepko počeo mljeti gluposti, bio sam siguran da sam se popeo na brod luđaka, a ne liftom na dvanaesti kat mog Žižonje:

– Poslušaj svog tatu. Tata radi samo svoj posao kao što sam i ja radio svoj. Sjeti se da sam ti pričao da čovjek mora učiniti sve što god može za svoj narod. Osim toga, nije sve tako strašno. Evo i ja sam pred tobom progledao kao što i ti preda mnom nisi mucao.

Sjurio sam se među moje lualice u skrovište pod stepenicama drugog ulaza, prestravljen i očajan, ne shvaćajući ništa iz tog svijeta odraslih. Zar je moguće da netko tako dobar bude loš. Ili mi djeca vidimo sve krivo i naopačke i ako je tako, kako se uopće može razlikovati dobro od zla, ili su razlike stvarno tako male da moraš odrasti pa da ih tek onda vidiš, i da li to znači da ne mogu više nikada imati svog prijatelja jer ga ne razlikujem od neprijatelja. Izgleda da su nam životinje jedini izbor. I bilo mi je tako strašno i daleko najgore od svega do sada u tom mom dugačkom usranom ratnom životu, i sigurno mi nikada ni neće biti teže jer nikad više neću biti ovako mali, i baš me je sam nečastivi na dvanaesti kat dovukao pa da još čujem kako stari govori svojim borcima da mu je to sve potanko njegov sin ispričao, pa sam

pred Sljepkom još ispaao izdajica i špijun, što ni sanjao nisam da ću biti, pa mi je još sve bilo stostruko gore. Ovako mi sutra mogu i mamu odvesti. Ništa ja više ne znam.

Užasno ti je i neizdrživo teško kad izdaš prijatelja, pa makar ti bio i neprijatelj.

I kome da ja sad odem, s kim da o tome pričam, s mojim dupeglavcima iz razreda, s Marinom koja će to rastrubiti po čitavoj školi, sa starom koja skapava i od svojih problema, ili možda sa starim koji mi je to sve i priskrbio? Lunje nisu imale takvu snagu karaktera da to izdrže jer su često morale podvijati rep da prežive, pa su zbrisale dok sam ridaao, ne dočekavši da zapjevam "Hrvatine" koje su mi zvučale prazno i glupo i nisu mi ulijevale ništa jer je to bila jedna obična ratna pjesma, a mene je shrvala tuga i veleizdaja za koji slučaj se pjevaju opere i simfonije, kojih se ja nisam mogao sjetiti jer se to u mojoj kući ne pjeva.

Odjurio sam u crkvu, zavukao se u ispovjedaonicu i tri dana iz nje nisam izlazio, tako da su mi časne svako malo morale donositi i juhu i sokove, a treći dan i kompletan ručak, pa su već velečasnom i meni, dok sam se ispovijedao, pomalo i smetale i dodijavale. Tek kad sam bio donekle pokrpan, mogao sam, uz Božju pomoć, saslušati istinu do kraja, koliko god ona bolna bila.

* * *

Za divno čudo, sve to vrijeme stari je ostao doma i čekao da se ja vratim, da se pretvorim iz religioznog fanatika u običnog, primjerenog mojoj dobi - što je nakon svega što se dogodilo ipak bilo malo prezahitljivo očekivanje - pa da mi on osobno sve potanko objasni. Opazio sam već s vrata da između starog i stare više nije ona santa leda koju sam ja ostavio prije nego što sam otišao da nam po toj ljetnoj žegi hladi stan, a na kojoj bi se i Titanic skršio, i da već pušu puno topliji vjetrovi, propuhu usprkos.

Ukratko, već su dugo tata i njegovi bili na tragu jednom opasnom i prepređenom špijunu koji je neprestano slao niz značajnih informacija o stanju u Zagrebu, o raspoloženju među narodom, o borbenoj gotovosti mnogih naših postrojbi, a pogotovo tatine, o obučenosti i sastavu jedinica, njihovu kretanju i ratnim uspjesima i položajima, što je on saznavao na vrlo lukav način.

– Vrlo često služio se i tobom jer ti brojeve pamtiš kao fotokopirni aparat, a razbacivao si se cifarama o naoružanju, kotama, ljudstvu i ostalom kao ženik obećanjima, nesvjesno upijajući kao spužva sve te podatke dok bih ja razgovarao s nekim od mojih boraca, a da pojma nisi imao o čemu se tu radi. Kad sam ja na kraju posumnjao u tvog prijatelja, preko tebe sam poslao jednu lažnu poruku koju je samo on mogao odaslati do naših neprijatelja i kad je ta poruka neprijatelju stigla i on točno po njoj postupio, bilo nam je kao dan jasno da smo na tragu vrlo velike zvjerke. Još smo ga malo pratili, a onda izveli akciju. Ali sve je to ništa u odnosu na to da je putem onih nazovi slijepaca osobno organizirao i vodio špijunsko-diverzantsku mrežu, i da si im i ti ponekad poruke prenosio, a da pojma nisi imao, da je bio debelo umiješan u eksplozije u Zagrebu i da je jedna od naših prvih ofanziva tako neslavno završila, jer je neprijatelja o svemu obavijestio daleko prije nego što smo mi i krenuli. Moram ti reći, da je bio također i onaj prepređeni i neuhvatljivi lopov, koji je noću pomoću one snažne svjetiljke, u vrijeme trajanja uzbuna, krao dragocjenosti po stanovima, ne zato jer bi mu to trebalo, jer je pukovnik KOS-a i ima odlična primanja, nego da stvara gdje god može metež, nezadovoljstvo i nepovjerenje u policiju i državni ustroj. Sve ukradeno nađeno je u njegovu stanu, uz puno elektroničke opreme za prisluškivanje, jakim radiostanicama, oružjem i eksplozivima za različite diverzije. To je bio i razlog zašto nisi smio u njegov stan.

* * *

Kako se nekada davno moj stari obreo u novinama i na televiziji, to se sada dogodilo i meni, ali ja i dalje nisam razumio odrasle i zbog toga tako nestrpljivo iščekujem taj četrnaesti rođendan. U školi, kad sam obranio penal, a to je bilo ono doba sporta i razbibrige radi moralnog uzdizanja, nitko mi nije ni ruku stisnuo, a sada kad sam izdao prijatelja, postao sam heroj i moralni uzor. Još uvijek mi to ne ide u glavu. On je bio moj prijatelj i to je sigurno kao dan, a samo je bio zaposlen kao neprijatelj. Ja sam izigrao naše prijateljstvo, a on je izgarao na svom poslu kao i mnogi drugi na svom i tko je onda tu veći gad. Premda s druge strane ne mogu a da se ne pitam, kakav to, pobogu, mora biti čovjek da se bavi takvim strašnim poslom? I koga sam ja to uopće onda poznavao? Ili možda ljudi nisu ljudi kad rade, evo vam mog starog ko živi primjer, nego samo kad su djeca, kad su nezaposleni i kad su invalidi? Na kraju se bojim da ću poludjeti od svega, ali prije nego poludim, moram reći da sam najveći heroj u mom Žižonji, a specijalno u stanovima u kojima su dragocjenosti ponovno na svojim mjestima.

* * *

Život se vratio svojoj svakodnevicu. Ja sam prestao biti heroj do te mjere da se i Pitagora ponovno nabacivao matematikom na mene, a čak se i ona koza iz povijesti drznula da me pita povijest pred čitavim razredom, i to mene koji sam je stvarao. Kako je krenulo, još bi me i onaj iz fizike mogao pitati iako predobro zna da me nema što pitati. Stvarno ti nastavnici imaju zadrht posao. Ustvari su svi već zaboravili na moje uspjehe, a meni je tako drago da su tako kratke pameti jer se ja ni jednog svog neuspjeha toliko ne sramim koliko ovog mog najvećeg uspjeha i jedino ja nikako da ga zaboravim i da prestanem o njemu razmišljati. A i

ovaj prokleti sat, iako sam svima rekao da sam ga našao, nitko ne zna od koga sam ga dobio, i taj mi pije živce i ne da mi mira. Pokazuje neprijateljsko vrijeme prema meni, ide pakosno točno i postavlja mi pitanje: smije li jedan heroj nositi neprijateljski sat, pa makar bio i poklon od prijatelja?

* * *

Kod kuće su starci jedno drugom sve oprostili, i nevjeru za koju je stari čuo još u Dubrovniku, i tatin prebjeg iz obitelji u rat koji mu je stara oprostila, ali se prava toplina u našu obitelj sporo vraćala, a sve zbog one proklete sante i njezina kemijsko-agregatnog sastava, a pomalo i zbog luftanja stana, jer opet je sve kao prije pa stara sad lufta i više nego prije, kao da naša sreća ovisi o luftanju i kao da svi moramo učiti a ne samo ja.

I onda, jednog običnog ponedjeljka, odjednom, niotkund i iznenađeno izronio je striček kreten koji se sad zvao kolega s posla, ali kako ga je stara opet otepla kao zadnju krpu, zalijepio se za mene ko ježinac za petu i neprekidno me nazivao, a ja ga se jednostavno nisam mogao tek tako riješiti jer ipak smo se, ako ćemo baš iskreno, družili duže vrijeme i proveli niz sretnih trenutaka i sad mi se izgleda želi upravo za to na neki način odužiti. Dočuo je negdje u nekom ministarstvu da bi borci kao moj stari i njemu slični uskoro mogli steći pravo na kupnju automobila bez ikakvih davanja pa bi bila živa šteta da ta mogućnost propadne samo zbog toga što smo mi trenutno bez love. On se, evo, nudi, a upravo radi toga i toliko naziva, da se iskoristi ta mogućnost, da uzalud ne propadne takva prigoda, a auto bi ionako glasio na mog starog, samo što bi ga on vozio. Osim svega, bio bi spreman na istu žrtvu i u svezi s Limačem, tako daleko njegova dobrota seže, jer da, evo, on, za razliku od mnogih, nije zaboravio naše invalide.

– Sjećaš li se kako smo nekad jurili gradom i kako smo obrijali onaj plavi auto? Ne bi nas onaj šepavac nikad ni stigao da nisam morao skočiti pod most provjeriti da nam neprijatelj ne sprema opet neko miniranje ili sličnu sabotazu.

I ja sam se svega sjetio. I koliko taj maže i laže, i koji je to mućak, ali sam odšutio, jer mi je bilo jasno da čistom istinom neću nikad pribaviti starome auto. Kad smo se mi već koji tjedan tako družili telefonom, sakupim ja dovoljno hrabrosti da

ispričam starom što sam obećao kolegi s posla, a u svezi s tom šansom koja se jednostavno ne smije propustiti.

Stari me pomno saslušao, zainteresirao se za slučaj, pohvalio moju brižnost i dovitljivost i zamolio me broj njegova telefona da on osobno utanači s njim sve detalje. Od zadovoljstva je samo škrgutao zubima.

O čemu su točno razgovarali, to vam sa sigurnošću ne mogu reći jer je razgovor odmah na početku krenuo u krivom smjeru, pa sam ja radije izjurio na sat dresure, među moje krvoločne lunje, nego da prisustvujem još jednom nepromišljenom urlanju mog starog.

Kad sam se vratio, ništa nisam pitao, a zašto i bih kad se već s ulaznih vrata vidjelo da je kolega kreten odustao od nakane da mom tati kupi auto. Ponovno je netragom iščeznuo do neke druge prigode, da nam se opet nađe pri ruci bude li potrebna slična pomoć.

Na kraju smo Srbende isprašili ko nijednog neprijatelja do sada u svega dva mjeseca jedanaest dana i devet sati, kao što ih nije nitko nikad u čitavoj povijesti, pa smo tako briljantno oslobodili domovinu da se sad time muči đake iz povijesti i u drugim zemljama svijeta, a ne samo u našoj. Sad se sve čini jednostavno i svatko je poslije bitke general, pa nam se čini da je neprijatelj od samog početka bio predodređen na propast budući da ih je na ciljeve navodio slijepac, k tome još moj prijatelj, a najviše zbog toga što je u našoj kartaškoj ekipi moj stari bio od prvoga dana.

Cijena koju smo za sve to skupa platili je strašna, iako se već okolo šuška da sloboda nema cijenu, pa su nam tako ostale razvaline na sve strane, a najviše u srcima, duši i mojoj obitelji. Stari, istina, manje pije, a obećao je i prestati, po noći se rjeđe budi i tiše urla, stara je u ratu izgubila živce, a ja vjeru u odrasle, ali kako se mir zavlači u sve kutke moje prelijepe domovine, ja samo čekam kad će se preлити i u moju obitelj pa da opet zavlada sklad, toplina i harmonija. Počinje i nekakva obnova, pa je odmah ustrojeno i Ministarstvo za obnovu, i ja ću, tako mi Boga, viliti svaki dan u tom ministarstvu samo da obnovim moju obitelj.

* * *

Naravno da je meni jasno da je za sve potrebno vrijeme, ali sad to više nije nikakav problem, sad smo si ga ratom oslobodili i, ako ništa drugo, bar vremena imamo napretek. Bar moj stari. Demobilizirali su ga, ostao je bez posla jer tolike dane nije dola-

zio u poduzeće, i sad ne zna što će sam sa sobom. Više ne karta, ni pasijans ne slaže, tako se zarekao ako ikada izvuče živu glavu. Malo prčka po vrtu, malo se čuje sa svojim iz postrojbe, ode po Limača, presvuče ga ako je zapišan i posran i onda ga po cijeli dan onakvog bez očiju i nogu voza u kolicima po naselju sve do vrta, gdje se vesele uspomenama iz rata i gdje ga Limač kumi i moli da ga zatuče. A stari neće pa neće.

– Ma jesi li ti lud?! Da te ubijem sad kad imamo svoju zastavu, grb, svoju državu, svoju vojsku i policiju, sad kad je sve gotovo i samo što ti nije stiglo rješenje za penziju. A izgleda, kakve si sreće, da te gebira i invalidnina. I kud ćeš onda uopće s tolikom lovom?! Da sam bar ja ugacao u minsko polje umjesto tebe pa da ovako uživam ko ličinka u siru umjesto da sam bez posla s obitelji na grbači. A ni Bobač ni Cobra mi to nikad ne bi oprostili. Umjesto da pjevaš od veselja, ti svaki put iznova samo zajebavaš!

Ali ništa Limača nisu razveselili ni zastava, ni grbovi, ni država; da joj pas mater, i njoj i tref dečku, tako da se moram pitati radi čega je taj uopće išao u rat.

A i moj stari. Svaki dan ode po tog Limača i umjesto da se utješi kad vidi kakvog ga je, za razliku od njega, vojska razdužila i doma poslala, on se samo još više uroka i boji se noći. Kog vruga onda uopće ide svaki dan po njega? Zbog toga vrlo vjerojatno i odlazi na nekakvu glupu terapiju u dom zdravlja iako su navodno u laboratoriju otkrili da mu je to zbog preživljenih ratnih trauma i da oni ordiniraju parnim danima poslijepodne, a neparnim ujutro.

– Zapamtite, vrlo je jednostavno. Parni poslijepodne – znači P-P. Neparni ujutro – znači N-U. Shvaćate? I samo nam vi dodite, bez srama.

Ništa to njemu nije pomoglo, i dalje nam zavija kao kojot.

* * *

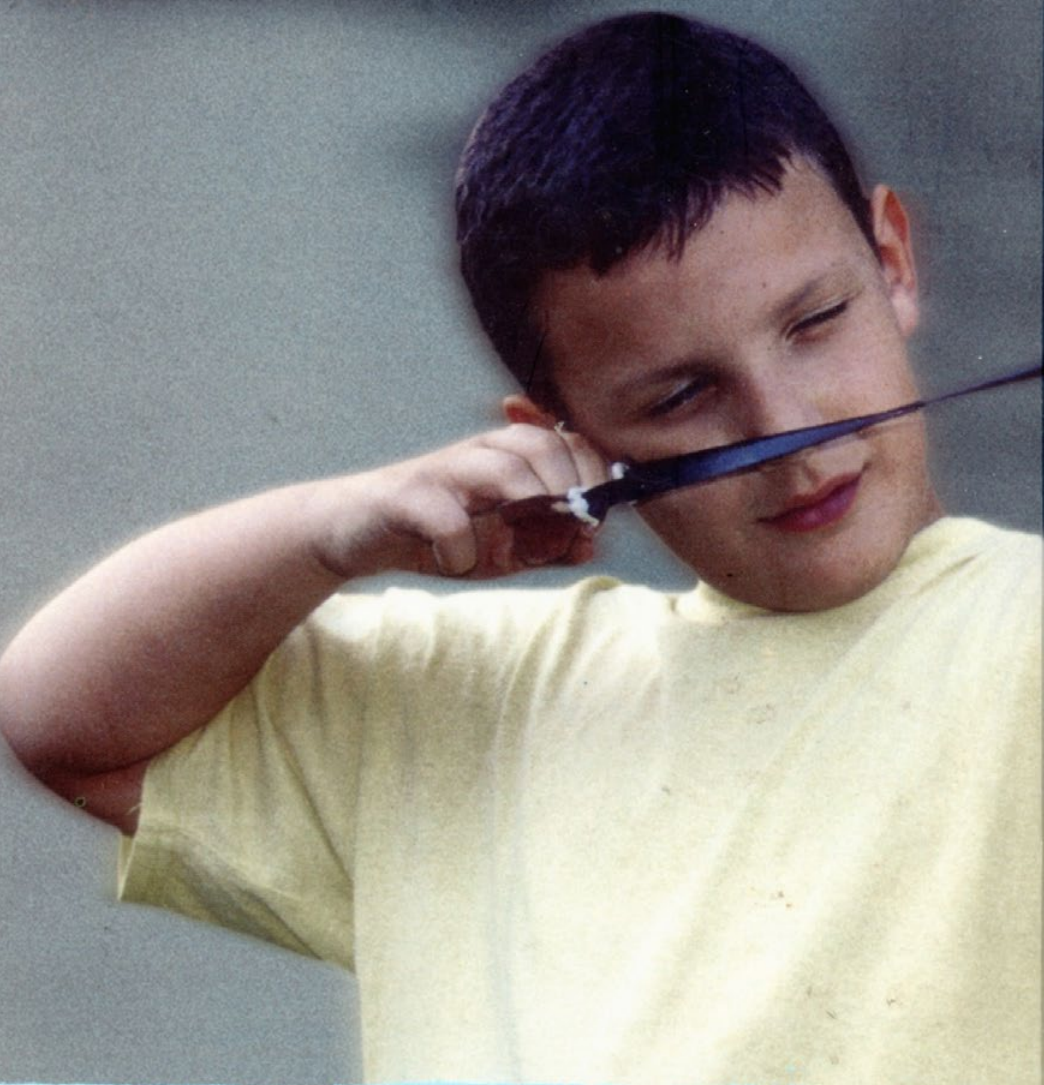
Ja više ne mucam, osim kad se baš jako razljutim. A i zašto bih mucao, škola samo što nije završila, stari i stara su doma, 15. 6. je moj rođendan, past će pokloni i kolači, čak gotovo da pomalo i strahujem od silne sreće koja mi prijeti.

Ej, čovječe, već cijeli Božji dan imam četrnaest kuka i nitko da se toga sjeti osim one ušljive Marine telefonom. Nitko. Evo već je i večer pristigla, niti mirišu kolači, niti se iz kakve košare čuje umilni cvilež niti lavež. Ništa. Bojim se da me slavlje ovaj put zaobišlo. Dobro, nisam ja Napoleon ili neki drugi veliki slikar, ili što ti ga ja znam, pa da se cijeli svijet radi moje dobrote i slave veseli mom rođendanu, ali opet, baš nisam nitko i ništa, bar ne na razini četvrtog kata, pa da stari bulji u prazno, stara u televiziju, dok im moj rođendan izmiče nebrigom pokraj njihovih osjećaja i pažnje, a pokraj mojih darova. Tako mi svega, radije bih da mi danas uopće nije nikakav rođendan, a ponajmanje četrnaesti, jer ovako sam stara konjina i ne mogu se više sjuriti niti među moje lualice. Evo, sad na kraju, kad sam ovakav odrastao, mogu sa sigurnošću reći: nije ti lako u životu biti ni veliki, a bogme nije bilo lako biti ni mali. U životu ti jednostavno nije lako, pa makar ti i svaki dan bio rođendan.

Ej, čovječe, punih četrnaest kvrga i ako ikada doživim četrdesetu, dat ću se živ poticajno smaknuti na glavnom trgu, kao svijetli primjer u svrhu bezbolne eutanazije. Nije red da živi leševi lunjaju gradom. Molim vas, zašto bi netko u tako poznim godinama više imao bilo kakav hvalevrijedan razlog za život. To ću objeručke i bezrezervno predložiti i mojim starcima, jer koji oni imaju razlog

Bilješka o piscu

Darko Orešković je rođen 6. maja 1951. godine u Pakracu, odrastao je u Krapini gdje je stekao osnovno i srednjoškolsko obrazovanje. On je pisac čije je glavno zanimanje pomalo atipično u odnosu na druge pisce: veterinar je, doktor znanosti, i radi čitav život kao znanstvenik na Institutu Ruđer Bošković u Zagrebu. Stručnjak je u području neurofiziologije, s preko pedeset značajnih znanstvenih radova objavljenih u prestižnim svjetskim časopisima, dobitnik je Državne nagrade za znanost, a također je i autor niza objavljenih literarnih tekstova, uključujući četiri romana, Odrastanje (1999), Obitelji s ljubavlju (2001), U potrazi za izgubljenim satom (2009), i Andeo smrti/Roman o snajperistu (2019). Znanstveni radovi su mu prvoklasni pa tako i njegovi romani, ali potonje je malo teže dokazati. No, uzimajući u obzir da je uvršten u Hrvatsku književnu enciklopediju, da postoji znatan interes publike i da postoje objavljeni prikazi njegovih djela eminentnih kritičara (R. Perišić, J. Pintarić, S. Primorac, V. Visković), može se reći da Orešković napreduje i kao znanstvenik i kao romanopisac. (jp)Đalski” za 2000. godinu. Da li piše i dalje? Da, piše.

konzor